

1 Korin

Alalaha Elle Ngana Nenge Paulus Hassia Lange Korin Mur

---

1 ¹Iau Paulus, pe nga NeHalang lemene ngana iua iau ke e lohot ke iau Iesus Kristus nena hekulkulonga. Pe imem nai tira Sostenes ²mo hekule alalaha nei ke langa NeHalang ana mata nga kileng nenge Korin. Nge imo NeHalang nena hana mur nenge Iesus Kristus hesilei hote ke I nena hana mur nge pengpeng. Luluch nge hehei pe hana lochloch nenge te heto hekeke Non Soke Iesus Kristus ene nga kileng lochloch. Iesus Kristus nenge iri pe ita ara Soke ia.

³Pe mo hetalaulau amo ke Temere NeHalang pe Non Soke Iesus Kristus, lape leteria poreke ia imo pe te hesue lete matana urana ngana pe eteinga nge imo pe te poia letemo ke ma kenek.

Paulus Hele Urana Lange NeHalang

⁴Kokoes e hele urana lange NeHalang iange imo a mene lete porekenga nenge NeHalang nge Iesus Kristus. ⁵Iange nga poinga nenge atu teu luluch nge Iesus Kristus, NeHalang hemuta tote imo nga ure urana ngana mur ke a urana toto nga lemo helenga mur pe nga letemo matana ngana mur. ⁶Pe ure nem lohot lo nenge NeHalang hekerkereng tote haliunga hot nenge Kristus nga letemo. ⁷Ke pomalam nga etue nenge letemo kulala totote ara Non Soke Iesus Kristus at mule ngana, lape a menmene tunginga mur lochloch nenge NeHalang opene tunge lala nge imo.

⁸^aIesus Kristus lape hekerkereng ia imo kela het nga etue hetala ngana toto. Ke nga etue nenge at mule ia, mele pele lape hononou penna lange imo nga poinga poreke ngana e ero toto. ⁹^bNeHalang i non nenge hele ke manmanna pe nanas pengpeng ia nena helenga. Pe urana nge sara kikina nge i iange iua ita ke tatu teu luluch nge Tuna Iesus Kristus ara Non Soke.

---

^a 1:8 1Te 3:13; 5:23   ^b 1:9 1Te 5:24; 1Ia 1:3

Atu Ke Letemo Elle Mana Pe A Longo Ala Hel

¹⁰c Titik mur pe liliuk mur, e hele ke kerkereng lange imo. Pe e hele nga kerkerenga nenge ara Non Soke Iesus Kristus ene, ke imo lochloch letemo elle mana. Pomalam a laslele hel ero toto. Letemo elle mana nga letemo tuanin ngana mur pe nga utar nenge a helele ia. ¹¹Titik mur pe liliuk mur, e hele ke pomai iange iri hel nga tuluk nenge he Koloe tepal hot lek nga a hele inin hehel ngamo. ¹²d Ure nenge lohotos ngana koi nei: Imo nga tuluk elle pe elle a hele, “Imem moma lange Paulus,” pe tuluk e hele, “Imem moma lange Apolos,” pe tuluk e hele, “Imem moma lange Sipas,” pe tuluk e hele, “Imem moma lange Kristus.” ¹³Nakuna pomanga a teke a rongo heke Kristus, ae?! Pe Paulus kai nenge mete nga manga toto ke hemas mule imo mai?! Pe Paulus kai nenge henune imo mai, ae?!

¹⁴e Hele urana nge e henun mene Krispus iri nai Kaius. ¹⁵Ke mele pele nakuna ero toto nge hele ke teke, “Imem te henune imem ke Paulus nena hana mur imem.” ¹⁶f (Eh, oe! Letek metene nge e henune Stepanus pe iri lochloch nenge tetu nga nena pele. Pe e eteia ero nge e henune mele e pule.) ¹⁷Iange Kristus kulosia iau ke e henun ero. I kulosia iau ke e haliu hote helenga Urana Toto Ngana, pe e haliu hote nga ita non letera matana ngara ero. Ke pomalam Kristus metengana nenga mangatoto kikina ngana het sio ero.

Kristus I NeHalang Kikina Ngana Pe Letena Matana Ngana

¹⁸g Iange iri nenge te lala nga oan nge hengelemlem te teke Kristus ana manga toto ana helenga luna unne ero toto. Pe ita nenge NeHalang mene mule ita, ta teke helenga nem I NeHalang kikina ngana ia. ¹⁹h Iange NeHalang nena helenga nenge tehas sue ke ulolo hele ke teke,

“Lape e heporeke hana nenge te etei toto
pe lape te poreke nga reria eteinga.

Pe iri nenge leteria matana toto,
lape e hepiriu ele leteria matana ngana mur.”

²⁰i Tok, non nenge letena tuanin ngana urana toto ngai? Pe non nenge etei tote hotonga mur ngai? Pe non nenge letena matana toto nga echachalanga ngai? NeHalang hepiriu ala tote lete matana ngana nga ich nei ke piriu ala toto. ²¹j NeHalang letena matana ngana urana toto nge hepiriu ele hehei pe hana nga ich leteria matana ngana ke nakuria ero toto nge te eteia I. Pe mene mule iri nenge leteria manmanna nge I nga helenga nenge luna ero nenge mo haliu hotote. ²²Iuta mur te onteitei ke

c 1:10 Pil 2:2 d 1:12 Ume 18:24-28; 1Ko 3:4 e 1:14 Ume 18:8; Rom 16:23

f 1:16 1Ko 16:15 g 1:18 Rom 1:16 h 1:19 Isa 29:14 i 1:20 Job 12:17; Isa 19:12; 33:18; 44:25 j 1:21 Mat 11:25

te teke te nachnau hengeilang. Pe Krik mur te tango rarara lete matana ngana. ²³^kPe imem mo haliu hote Kristus nenge mete nga manga toto. Pe Iuta mur te longe ke pomanga helenga nenge hesingo ia iri ke te losio, pe Krik mur te teke helenga nem luna unne ero. ²⁴^lPe Iuta mur pe Krik mur nenge NeHalang iua iri, te longe ke manga Kristus I kerkerenga pe I lete matana ngana nenge at nge NeHalang. ²⁵^mIange NeHalang letena matana ngana urana toto nga ita non letera matana ngana. Pe NeHalang kikina toto nga ita non kikira ngara.

²⁶ⁿIok titik mur pe liliuk mur, letemo metene mule NeHalang iu ngana ia imo ke nena hana mur imo. Amo hel mana nge imo leteria matana ngana urana toto nga hana tenau ngaria. Pe amo hel mana nge imo te ele haka ke iri hana papalauna mur. Pe pule amo hel mana nge imo teha nge hana nenge pingaria iuiu. ²⁷Pe NeHalang hesilei hote iri nemur nenge hana nga ich te teke leteria matana ero, ke hemeia iri nenge leteria matana ngana urana toto. Pe pule hesilei hote iri nemur nenge kikiria ero ke hemeia hana nenge kikiria toto. ²⁸Pe hesilei hote iri nenge pingaria iuiu ero nenge hana nga ich tenau sio toto menmene iri. Nga poinga nei, teke heporeke hana nenge pingaria iuiu nga ich ke tehet sio toto. ²⁹^oKe pomalam lape mele pele tal heke mene i sipona nga NeHalang matana ero toto. ³⁰^pIange NeHalang mana poia imo ke atu luluch nge Iesus Kristus, pe talue ke letera matana ngana huna nge Kristus. Kritis hesilei hote ita ke nena hana mur toto pe mene mule ita nga rera poinga poreke ngana ke tatu ke pengpeng nga NeHalang matana. ³¹^qPomalam mana NeHalang na helenga hele ke teke, “Mele nenge teke palut nga NeHalang matana, palut leke ume nenge NeHalang poia lange i.”

Letemo Manmanna Ngana Huna Lohot Mana Nga NeHalang Nena Kerkerenga

2 ¹Oe titik mur pe liliuk mur, nga etue nenge eat nge imo, e haliu hote NeHalang nena helenga mur. Pe e haliu hote nga chau papalauna ero. ²Letek haka lo ke etu luluch nge imo pe letek lilil ele ure lochloch pe haliu hot mene Iesus Kristus pe mete ngana nga manga toto. ³^rNga etue nem kikik ero pe e matau pe e loiloi ke halang. ⁴^sPe lek helenga mur nenge e haliu hote, e poia ke e hemaluch letemo ia ero. E poia ke e hemallaha hote NeHalang Opene kikina ngana. ⁵Ke pomalam letemo manmanna ngana huna lohot nga ita non letera matana ngara ero. Letemo manmanna ngana huna lohot mana nga NeHalang nena kerkerenga.

---

^k 1:23 Rom 9:32; 1Ko 2:14   ^l 1:24 Kol 2:3   ^m 1:25 2Ko 13:4   ⁿ 1:26 Mat 11:25; Iei 2:5
^o 1:29 Epe 2:9   ^p 1:30 Jer 23:5-6   ^q 1:31 Jer 9:24   ^r 2:3 Ume 18:9; 2Ko 10:1
^s 2:4 1Te 1:5

NeHalang Letena Matana Ngana

⁶Iau e haliu hote ita non letera matana ngana ero. E haliu hote lete matana urana ngana lange iri nenge leteria manmanna ngana mera lo. Pe lete matana urana ngana neu lohote nge none nga ich nga etue nei ero. Pe pule lohote nga naungaala ana hana mur nga ich reria kerkerenga ero. Lange reria kerkerenga lala nga het nganngana lo. ⁷Pe imem, mo helele nga NeHalang letena matana ngana nenge talkome. Letena matana ngana nenge hesilei hote ita nga etue nenge hala hote ich ero kura pe hemalmalia ita nga lut nga tapa. ⁸Pe naungaala ana none nga ich nga etue nei letena matana hote ero. Pe toinge leteria matana hote lape te heon heke hamalmalinga ana Non Soke nga manga toto ero. ⁹Ke pomanga NeHalang na helenga hele ke teke,

“NeHalang tatalo ele ure hel
ke hana nenge muteria taua I reria ia.

Ure nemur mele esia ero toto
pe longe ero toto pe letena tuanin hote ero pule.”

¹⁰Ure nemur NeHalang hemallaha hote at nge imem lo pe hemallaha hote nga ume nenga Opepengpeng.

I Opene tango rara hote ure lochloch ngana pe teu la toto nga letena tuanin ngana mur nenge talkomkome pule. ¹¹Mele pele eteia none letena tuanin ngana mur ero. Non nem opene nenge tu nge i mana eteia. Pomalam mana nge NeHalang, mele pele eteia letena tuanin ngana mur ero. Opene i toro mana eteia letena tuanin ngana mur. ¹²Imem mo mene hana nga ich nei reria lelenga ero. Mo mene Ope nenge at pengpeng nge NeHalang ke mo etei ilia ure nemur nenge tunge atat nge imem. ¹³Ke pomalam nga etue nenge mo hele, mo helele ia helenga nemur nenge none hetoro imem ia ero. Helenga nemur nenge mo helele ia nem Opepengpeng hetoro imem ia, ke mo hemallaha hotote ure manmanna ngana mur nga Opepengpeng lala nge iri nemur nenge Opepengpeng ume ke kerkereng toto nge iri. ¹⁴Ke mele nenge Opepengpeng tuteu nge i ero lape mene tunginga mur nge NeHalang ero iange ana hauaua toto nga ure nemur. Ana non nakuna ero nge etei teu la nga tunginga nemur iange Opepengpeng i sipona hesue iri. ¹⁵Mele nenge Opepengpeng tu teu nge i, ana non purpur toto nge etei ilia ure lochloch. Pe mele pele nakuna ero toto nge amnei teu langa nena poinga mur. ¹⁶“Pomalam mana NeHalang na helenga hele ke teke,

“Amo tei eteia Non Soke letena tuanin ngana
ke lape hetore I?”

Pe ita, Kristus letena matana ngana tu nge ita.

---

^t 2:9 Isa 64:4   ^u 2:16 Isa 40:13

NeHalang Itoro Poia Letera Manmanna Ngana Ke Lohot Ke Mera

3 ¹Pe titik mur pe liliuk mur, nga etue nenge etu luluch nge imo e hele lange imo ke pomanga imo hana nenge Opepengpeng tu nge iri ero. E hele lange imo ke pomanga imo hana nemur nga ich mana. Lange letemo manmanna ngana nge Kristus poi ke manga mamau kura. ²^vE hein mene imo nga siu eina pe e tunge ngaunga kerkererng ngana lange imo ero iange a makuk leilei mana. A makuk leilei mana ke atat, ke heueu nei amera ero kura. ³^wAtu ngamo pomanga hana nenga ich nei kura. Imo samo kekeke pekngamo mur pe a hele inin helel, ke pomalam imo hana nenga ich kura. ⁴^xTange amo tuluk e hele, “Imem moma lange Paulus.” Pe amo tuluk e hele, “Imem moma lange Apolos.” Nenge teke apoi ke pomam a pomanga hana nga ich kura.

⁵^yIok, Apolos mai i non tei pe Paulus mai i non tei? Imem nai imem hekulkulonga mur mana, pe letemo manmanna ngana lohot nga ume nenge NeHalang tunge at nge imem elle pe elle ke mo umeia. ⁶Iau pomanga non nenge tutue ngaunga tutuna nga ume pe Apolos nanasia iau ke tungtunge ech nga ngaunga tutuna nemur. Pe nem pomanga e haliu hote helenga urana toto ngana lange imo pe Apolos nanasia iau ke hekerkerengia letemo manmanna ngana. Pe NeHalang itoro poia ke pupuo ke hakaka. ⁷Ke pomalam non nenge tue ngaunga tutuna pe non nenge tungtunge ech nga ngaunga tutuna nemur iri nai pingaria song ero. NeHalang i toro mana pingana song iange I poia ngaunga tutuna nem ke haka pe nganangana. ⁸^zTange non nenge tue ngaunga tutuna pe non nenge tungtunge ech nga ngaunga tutuna nemur, ute pele nge altoto nge iri nai ero. Pe nga hoena iri nai lape te mene ururia ke purpure ume nenge iri elle pe elle te popoia. ⁹Iange imem nai moume luluch mana nga NeHalang ana ume. Pe imo a pomanga NeHalang ana ume pe a pomanga NeHalang nena pele pule.

Non Nenge Letena Matana Toto Nga Pele Hemes Ngana

¹⁰Oe, imo a pomanga NeHalang nena pele. Ke NeHalang letena ia iau ke e poia ana ume. Pe ume nem pomalaka nga e lung heke pele huna pe e hemes heke ana isong. Pe mele e pule lape mene une lek ume nga pele nem ke hemes heke pola sana tuana mur pe pal heke ana elele mur. Ke hana nenge te lele hekeke pele nem leteria matana ke nek nga reria ume nenge te popoia nga pele nenge e talune nem. ¹¹^aTange NeHalang talue Iesus Kristus ke pele nem ana isong ia. Pe mele pele purpur ero toto nge hetaua. ¹²Ke nga etue nenge mele hel te hemes heke pele nem, lape te

^v 3:2 Hip 5:12-13; 1Pi 2:2   ^w 3:3 1Ko 1:10-11   ^x 3:4 1Ko 1:12

^y 3:5-6 Ume 18:4, 11, 27-28   ^z 3:8-9 Mat 16:27; Epe 2:20-22   ^a 3:11 Isa 28:16; 1Pi 2:4-6

umeia nga ure chalemlem ngana nenge koikoi ke pomanga lauta. Pe hel lape te umeia nga ure nenge chalemlem pe sinaha, pe hel lape te umeia nga ure nemur nenge ururia haka toto. Pe iri hel lape te ume heke pele nem nga ae makuk leilei ngana. Pe hel te umeia nga memeta kina pe hel lape te umeia nga pou. ¹³^bPe mele elle pe elle nena ume lape lohote nga mallaha nga NeHalang nena haliunga ana etue, nge ume nem urana ma poreke. Iange etue nem lape lohote ke pomanga oan ke totoia mele elle pe elle ume ngana. ¹⁴Pe mele nenge hemes heke nena pele nga pele huna nem pe na pele ngaulala ero, i lape mene uruna. ¹⁵Pe mele nenge hemes heke nena pele pe ngaulala sio, i lape eleis maul ngana pe lape poi ke pomanga non nenge tetak lala hote nga oan.

Imo NeHalang Nena Pele

¹⁶Imo lape a eteia ero nge NeHalang hele ke teke, “Tau lek pele laka imo pe lek Opepengpeng tu teu nge imo.” ¹⁷Nenge teke mele heporeke NeHalang nena pele, NeHalang lape heporeke mele nem; iange i sipona tal hote ke nena ia. Ke NeHalang na pele nem, ngana laka imo.

¹⁸A channanga mule imo ero. Nenge teke amo e nge imo teke i toto nga hana nga ich mataria ke teke letena matana toto, urana nge tal sue i ke pomanga hauaua e nga mataria. Pomalam, lape lohote ke letena matana toto ol. ¹⁹^dIange lete matana urana ngana nenga ich nei, pomalaka nga hauaua ana poinga nga NeHalang matana. Iange NeHalang na helenga hele ke teke, “Hana hel te teke te hesingo ia mele hel nga leteria matana ngana mur. Ke pomalam NeHalang heklekle ele iri pe hesingo mule iri nga leteria matana ngana nemur.” ²⁰^eNeHalang nena helenga e pule hele ke teke, “Non Soke eteia ke hana nga ich leteria matana urana ngana nganangana ero.” ²¹Ke pomalam a palut leke none ero ol. Ure lochloch ngana lemo ia ke te halaua imo. ²²Ne Paulus pe ne Apolos pe ne Petrus pe ich pe maulinga, pe metenga pe ure nemur nenge tetu heueu nei, pe ure nemur nenge lape te lohote nga hoena; ure lochloch ngana nemur lemoia ke te halaua imo. ²³Imo, Kristus nena imo pe NeHalang nena Kristus.

Kristus Nena Hekulkulonga Mur Nenge Te Umume Nge I

4 ¹Ke imo a naue imem ke pomanga Kristus nena hana mur nenge mo umume nge I. Pe NeHalang tunge emem ume nenge mo haliu hotote nena helenga manmanna ngana nenge talkomkome. ²^fPe ute e nge ta naue nge hekuleileinga ana non popoia, ngana laka nenge poia ana ume ke lohote ke manmanna. ³Nenge teke imo ma mele hel nga ich te amnei

^b 3:13 1Ko 4:5   ^c 3:16 1Ko 6:19; 2Ko 6:16   ^d 3:19 Job 5:13   ^e 3:20 Psa 94:11
^f 4:2 Luk 12:42

teu at nga lek poinga mur, iau e teke ute pele ero. Iau sipok e amnei teu at nga lek poinga mur nenge e popoia ero. ⁴Iau e amnei at nge iau sipok pe e eteia ke e poia poinga poreke ngana e ero. Pe nem poia iau ke iau non nge pengpeng ero, iange NeHalang i sipona lape amnei teu at nga lek poinga mur. ⁵^gKe pomalam a amnei teu langa mele hel reria poinga ero iange ana etue atat kura. Ume nem tu ke kulele etue nenge Non Soke atia. Nga etue nem Non Soke lape hemallaha hote ure talkomkome ngana mur ke te lohote nga mallaha. Pe lape hemallaha hote hehei pe hana leteria tuanin ngana luria. Ke het pe heto heke iri elle pe elle.

Korin Mur Te Heto Heke Mule Iri

⁶^hTitik mur pe liliuk nga lek helenga nemur e poia helenga opene ia imem nai Apolos ke e halaua imo. Pomalam lape a mene NeHalang nena helenga nei luna nenge hele ke teke, “A nanas mene hasinga tang ngana pe ala hali ero.” Pomalam, lape a poia none ke ele aka nge none ero. ⁷Itei toto nenge tal heke imo ke imo papalauna nge iri hel? NeHalang laka tunge lemo urelu lochloch. Ke ure nemur a mene nge NeHalang ke pomanga tunginga pe pomerei otal haka iong ia? Iong ma opoi hote ure nemur mam?

⁸Eh, imo a teke ure nemur nenge mutemo tautaua mataria purpur pe NeHalang tung lochloche tunginga mur nga Opepengpeng ke te muta toto nge imo lo, ae? Imem mo lohote ke imem naungaala ana hana mur ero kura pe imo a teke a lohote ke imo naungaala ana hana mur lo. Teke pomam iok, imem mo teke mo lohote ke imem naungaala ana hana mur pule ke ita ul ta nauele hehei pe hana. ⁹Nga enau ngak, NeHalang hesalang toto ia imem hekulkulonga mur pe talue imem langa hoena toto. Pe mopoi ke malaka nge hana nenge te haliu hote iri lo ke te teke te hunune iri. Pe nakuna pomanga imem hana nenge lape te hune imem nga hehei pe hana pe angkelo mur lochloch mataria. ¹⁰Imem letemem manmanna nge Kristus pe te teke emem hauaua pe kikimem ero pe te heto heke imem ero. Pe imo Kristus nena hana mur imo pe letemo matana ngana urana toto pe kikimo toto pe te heto hekeke imo. ¹¹^jNge niknike ke at heueu nei emem ngaunga alpapa tautaua imem ke mo mete emem manmana, pe mo mete unune ech. Pe pule mo heron menmene hengeron chachulu ngana mur pe tepoi sochia imem ke pomanga kaone pe mola pe moat pulut mana pe motu hita nga kileng elle ero. ¹²^kPe mo ume ke kikimem toto nga perimem ke mo ngau. Hehei pe hana te hele porekreke imem pe mo onteia NeHalang ke poi ke nek lala nge iri. Tepoi porekreke imem pe mo takis mene ana melmelenga. ¹³Pe nga etue nenge

---

^g 4:5 1Ko 3:8   ^h 4:6 Rom 12:3   ⁱ 4:7 Rom 12:6   ^j 4:11 2Ko 11:23-27   ^k 4:12 Mat 5:44; 2Te 3:8

hehei pe hana te hele poreke tote imem, mo tuacholia nga helenga nge urana lange iri. Nge nike ke at heueu nei hehei pe hana te naue imem ke pomanga alolap pe sausaunga nenga ich lochloch.

¹⁴Pe ure nemur nenge ehas sue iri nei, ehas sue ke e hemeia imo ia ero. lange imo apoi ke pomanga tutuk mur toto, ke pomalam e teke e hetore imo. ¹⁵^lImo amo heteronga halang nge te hetottore imo nge Kristus, pe tememo halang ero. Tememo iau toro mana iange a lohot ke tutuk mur imo nga Iesus Kristus nena Helenga Urana Toto Ngana nenge e haliu hote lala nge imo. ¹⁶^mPomalam e teke a nanas tau tote lek poinga mur. ¹⁷ⁿPe e kulosia Timoti ke lange imo iange huna nga nem mana. Timoti poi ke manga tukia toto pe mutek tau tote i iange rahite Non Soke nena ume ke kerkereng. Pe i lape helete metene mule imo nga kue mur nenge e nanasia Iesus Kristus, nga nenge e hetottore lala nge iri mata mur nga kileng lochloch.

¹⁸Pe mele hel nge imo te iech pe te palut lekleke iri iange te teke ma lape eat mule nge imo ero ol. ¹⁹Pe iau, nga Non Soke lemene ngana, lape eat ke enau toto mule imo ke ueiuei mana. Pe lape enau nga hana nemur ria kerkerenga nenge te palut lekleke iri ia. ²⁰^oIange NeHalang nena naualanga pe nekinga i helenga mana ero, i ure nenge hehei pe hana te henonou hote NeHalang kikina ngana nga ria ume mur. ²¹Imo mutemo taua poinga tei? A teke e mene amo put at ke e hepengia imo? Eh, a teke e atia letek urana ngana ke letek porekeia imo?

Alope Hote Mele Nenge Salau Hali

5 ¹^pIok, mele hel te hele at nge iau ke te teke amo hel nge imo te salaulau. Te teke none ma luluch mule nge temene nehei mokona. Pe hana nenge te eteia NeHalang ero te teke poinga nenge pomam poreke toto. ²Ol pe imo mam a palut hakaka ia utar? A hile sue poinga nenge a heto hekeke imo pe letemo ia lemo poinga poreke ngana ol. Pe mele nenge poia poinga poreke ngana nem, urana nge a lope hote ke koko teu luluch mule nge imo ero ol. ³^qIau etu luluch nge imo ero pe opek tu luluch nge imo lo. Pe e amneia ke pomalaka nga etu luluch toto nge imo heueu nei pe e amnei urume non nem nena poinga poreke ngana nem ke ulolo. ⁴Pe e teke a heukirau nga Non Soke Iesus ene ke a heleia poinga nenge lohot nei pe iau opek lape tu luluch nge imo pule. Pe nga Non Soke Iesus nena kerkerenga nenge tu luluch nge ita, ⁵^rta tunge non nem lange Satan ke heporeke singina. Ke pomalam lape Non Soke mene mule opene nga nena haliunga ana etue.

^l 4:15 Kal 4:19   ^m 4:16 Pil 3:17   ⁿ 4:17 Ume 19:22   ^o 4:20 1Ko 2:4   ^p 5:1 Lev 18:7-8; Deu 22:30   ^q 5:3 Kol 2:5   ^r 5:5 1Ti 1:20

A Hile Hote Mele Nenge Popoi Poinga Poreke Ngana

⁶“Poinga nenge a heto hekeke imo sipomo emo, poreke. A eteia helenga nei ke ulolo nenge hele ke teke, “Is unne sune mana poia beret itach ngana ke huna haka.” ⁷“Pe a sau a is nem ol iange nike ngana lo, pomalam lape a pomanga beret heueu ngana nenge ana is ero. Iau e eteia ke imo apoi ke pomam iange Kristus, tepoi tunginga ia I ke ulolo ke pomanga sipsip nenge tapoi tunginga ia nga ara ngaunga matana nenga Inगतoto ana etue. ⁸“Ke pomalam ta sau a beret nenge ana is nike ngana pe ta mene beret heueu ngana nenge ana is ero ke ta ngaua nga ngaunga matana nem. Iange beret nenge ana is nike ngana heilangia poinga poreke ngana. Pe beret heueu ngana nem nenge ana is ero heilangia poinga urana ngana pe helenga manmanna toto ngana.

⁹Iau e hassia alalaha e lange imo ke ulolo pe e hele lange imo ke e teke a koko luluch nge hana nenge te salaulau ero. ¹⁰Iri te salaulau pe saria chumchumchum pe te kemkeme pe te heto hekeke aetapuna mur. Iau e teke a ua toto aria ero iange nenge teke a ua toto aria iok, a ua hot toto nga ich nei sapele. ¹¹“Lek helenga nemur luria mai koi: Hana nenge te teke leteria manmanna nge Iesus pe te popoia poinga poreke ngana mur kura, e teke a koko luluch nge iri ero. Nenge te salaulau, pe saria chumchumchum, pe te heto hekeke aetapuna, pe te hele porekreke mele hel, pe te inin ke aria hauaua, pe te kemkeme. E teke a koko luluch nge hana nenge pomai ero pe a ngau luluch nge iri ero pule.

¹²⁻¹³“Pe iri nenge leteria manmanna nge Kristus ero, iau lek ume nge e amnei teu langa reria poinga mur ero. Iange NeHalang i sipona lape amnei teu langa reria poinga mur. Pe iri nenge leteria manmanna nge Kristus, imo amo ume nge a amnei teu langa reria poinga mur. Iange NeHalang nena helenga hele ke teke, “None nenge tu luluch nge imo pe popoi poinga poreke ngana, a hile hote i ke lasus toto.”

A Hepengia Ure Meena Ngana Nenge Lohotot Nge Imo Kenek

6 ¹Iok, nenge teke amoe nge imo letena inin taua neingana e, urana nge mene i lange NeHalang nena hana mur ke te amnei teu langa ure meena ngana nem. Pe pomerei nenge laia nge hana kelkel ngana mur nenge te eteia NeHalang ero ke te amnei teu la ia? ²“A eteia ero kai? Imo NeHalang nena hana mur nge lape a amnei teu langa hehei pe hana nga kileng lochloch ngana nga ich reria poinga mur. Pe nenge teke nakumo nge a poia ume palaungana nem nenge lape lohok kura, pomere nge nakumo ero nge a hepengia ure kinkino ngana nemur nenge lohokot

^s 5:6 Kal 5:9   ^t 5:7 Isa 53:7; 1Pi 1:19   ^u 5:8 Deu 16:3   ^v 5:11 2Te 3:6; Tit 3:10
^w 5:13 Deu 13:5; 17:7   ^x 6:2 Hem 20:4

nga tunangamo heueu nei? ³Pe a eteia lokai? Ita lape ta amnei teu langa angkelo mur reria poinga mur pule. Ke pomalam nakura nge ta amnei teu langa poinga nemur nga ich pule. ⁴Pe nenge teke poinga e lohoh, lape a laia nge mele nenge rahite ume unne nga mata nenge NeHalang ero ke hepengia? ⁵Ia pomerei, amoe nge imo letena matana nge hepengia poinga nenge lohoh nge hana nai nem ero? E poia helenga nei ke e teke e hemeia imo, ⁶iange amo e nge imo mene neingana kela hana nenge leteria manmanna nge NeHalang ero te hepengia reria hunhelinga.

⁷Pe e hele pengpeng lange imo; Imo a hunel mulmule nge imo iange poinga nenge a nanasia Kristus a altaua ke ulolo. Iau e teke apoi ke pomai koi: Nenge teke te poi poreke imo ma te kemeia lem ure, a chumele mene. ⁸Pe ero. Imo titimo hel. Pe apoi poreke helel pe a keme helel nge imo kura.

⁹Pe lape e hele pengpeng lange imo ke pomai; Mele hel nenge te popoi poinga poreke ngana lape teteu langa NeHalang nena naualanga pe nekinga ero toto. Anau ala amo ke nek iange lape mele hel te channanga ia imo. Salaunga kina mur pe iri nenge te heto hekeke aetapuna mur pe nenge te heporekreke leinga pe hana nenge te salaulau ke mange hehei pe hana nenge te heporeke mulmule hana mur, ¹⁰pe iri nenge te kemkeme pe nenge te teke iri toro manaia ure mur, pe nenge tein halali pe iri nenge te ngaillelele mele hel pe nenge te ua tototo ia mele hel reria ure mur; iri lochloch ngana nenge te popoi ke pomai lape teteu langa NeHalang nena naualanga pe nekinga ero toto. ¹¹Pe amo hel nge imo, nge nika a popoi ke pomam pe heueu nei ero ol. NeHalang Opene helelem tote imo lo pe hesilei hote imo ke nena hana mur toto ia imo. Pe a lohoh ke a pengpeng toto nga matana lo. Poi ke pomam lange imo iange Non Soke Iesus Kristus mete ke hemas mule imo.

A Heto Heke NeHalang Nga Singimo Pule

¹²aAmo hel nge imo te teke, “Ure lochloch ngana, ta poia nga lemere ngara. Teheo ele ero.” Pe e hele lange imo, ure hel te halaua ita ero. Ke lemek ero nge sak iuch ia ute pele nenge tak tele iau ke e nanas menmene. ¹³bAmo hel te hele pule ke te teke, “Ngaunga i sara ana ia ke sara menmene ngaunga.” Pe e hele lange imo, NeHalang lape poia ure nai nem ke tehet. Ke pomalam a nauele singimo ke nek pe a hesalanga ero iange singimo i salaunga ana ure ia ero. Singimo i Non Soke nena ure ia ke a heto heke Non Soke nga singimo. ¹⁴cNeHalang hemaui heke mule Tuna nga metenga nga nena kerkerenga pe lape hemaui heke mule ita pule. ¹⁵dImo a eteia nei ero kai? Singimo mur elle mana luluch nga

^y 6:9-10 Kal 5:19-21; Epe 5:5; Hem 22:15   ^z 6:11 Tit 3:3-7   ^a 6:12 1Ko 10:23

^b 6:13 1Te 4:3-5   ^c 6:14 Rom 8:11; 1Ko 15:20; 2Ko 4:14   ^d 6:15 Epe 5:30

Kristus singina. Pe nenge teke e mene Kristus singina unne pe e heluluch tele nga hei salaunga kina e singina, nem nakuna poreke toto. ¹⁶Mele nenge ma luluch nge hei salaunga kina e singina elle mana luluch nga hei nem singina. Iange helenga nenge ma sio nga NeHalang nena alalaha hele ke teke, “Non nem pe hei nem singiria lape lohohot ke elle mana.” ¹⁷Pe mele nenge tal teu luluche i langa Non Soke Opene, lape lohohot ke elle mana luluch nga Non Soke Opene.

¹⁸Ke pomalam ahul rumemo ia salaunga ana poinga pe a hile tote. Iange poinga poreke ngana hel nenge hehei pe hana te popoia tu mana nga singiria nge hot. Pe iri nenge te salaulau te heporeke tote singiria. ¹⁹Imo a eteia ke singimo nemur imo sipomo lemo ia ero. Opepengpeng nenge NeHalang tunge lange imo pe tuteu nge imo ke ulolo, nena pele laka singimo nemur. Ke singimo i NeHalang nena ure ia. ²⁰NeHalang mene mule imo nga uru nge palaungana toto ke pomalam a heto heke I nga ure lochloch ngana nenge a poia nga singimo.

Leinga Ana Poinga

7 ¹Iok, e teke e hele teu langa ure mur nenge a hasia ana alalaha ke at nge iau: Urana nge none ma luluch nge hei e ero. ²Pe salaunga ana poinga mur te lohohot ke elela toto lo, ke pomalam urana nge hana lochloch elle pe elle mene i sipona nehei e pe hehei lochloch elle pe elle mene i sipona ene e. ³Pe a lohohot ke imo elle mana nga poinga nenga leinga. Iong non nem o tung tote iong lala nge lem hei pe iong hei nem o tung tote iong lala nge em. ⁴Iong hei nem o huele singim nge em ero iange singim i em nena ure ia, pe iong non nem o huele singim nge lem hei ero iange singim i lem hei nena ure ia. ⁵A lei hel pe aheo ele imo nga poinga nenge ama luluch ero. Pe nenge teke a ngata hel ke ama luluch ero, iok a tunge amo etue unne nem ke a hetalaulau pe nga hoena ama luluch mule. Iange nenge teke a nauele singimo lemene ngana ke nek ero non poreke ngana lape helosio ia imo nga poinga poreke ngana. ⁶E heleia helenga nei pe i Non Soke na hotonga ia ero koi. E hele hot mene ramak mana. ⁷Iau lemek ke e teke hehei pe hana lochloch tepoi ke mange iau. Pe ero iange NeHalang tunge tunginga mur nge altototo lange hehei pe hana lochloch. Mele nena pomai pe mele nena pomau.

⁸Iok, e teke e hele ke pomai lange hehei pe hana nenge telei ero pe pakar mur: Urana nge telei ero ke pomange iau. ⁹Pe nenge teke te nauele singiria lemene ngana ero, urana nge telei. Iange lape salaunga ana poinga kik heke iri pe tepoi rara pulut mana lange hehei hel pe hana hel nenge te leia iri ero.

^e 6:16 Mat 19:5   ^f 6:17 Ioa 17:21-23; Rom 8:9-11   ^g 6:20 1Ko 7:23; 1Pi 1:18-19
^h 7:9 1Ti 5:14

¹⁰ ⁱIok, e teke e tunge hotonga nei lange hehei pe hana nenge telei ke ulolo. (Pe hotonga nei iau lek hotonga ia ero, Non Soke nena hotonga ia.) Heie ua ene ana ero toto. ¹¹ Pe nenge teke ua ene ana, tu mana ke pomam lola pe lei mule ero ol. Teke merei pe la ke tu luluch mule nge ene. Pe ene iong otak hoa amo leinga ero.

¹² Pe e teke e hele ke pomai lange iri lochloch ngana hel pule nenge telei: (Nei Non Soke nena helenga ia ero koi, iau sipok lek helenga.) Nenge teke NeHalang nena none nehei, letena manmanna nge Kristus ero pe hei neu lemene ke teke tu luluch nge i kura, iong NeHalang nena non nem o hile i ero. ¹³ Pe nenge teke heie ene, letena manmanna nge Kristus ero pe non neu lemene ke teke tu luluch nge i kura, iong hei nem o hile i ero. ¹⁴ Iange hei nenge letena manmanna lape o poia ene nenge letena manmanna ero ke lohohot ke i non pengpeng. Pe non nenge letena manmanna lape o poia nehei nenge letena manmanna ero ke lohohot ke i hei nge pengpeng. Pe nenge teke ero, lape tuturia mur te eteia poinga nenge te heto hekeke NeHalang ero. Pe heueu nei tuturia mur tetu ke te lemlem nga NeHalang matana kura.

¹⁵ ^jNenge teke none ma heie nenge letena manmanna ero ua nehei ma ene ana, poia nga lemene ngana. Iong e nenge letem manmanna pe poinga nei lohohot nge iong, letem meena ia ero. Otu ke opoi tetele, iange NeHalang iua ita ke ta nanasia poinga nenge tatu ke tanek. ¹⁶ ^kE hele ke mai iange iong hei nem o eteia ero, lape o poia em ke letena manmanna ma ero. Pe iong non nem o eteia ero, lape o poia lem hei ke letena manmanna ma ero.

Tatu Mana Nga Tatu Ngara Nenge NeHalang Tunge Nge Ita

¹⁷ Hotonga nei e helele ia lange iri mata mur lochloch pe lape e heleia lange imo pule. Imo elle pe elle NeHalang iua imo nga atu ngamo nenge i sipona tunge lange imo, pe a nanas mene atu ngamo nem ke pomalalom. ¹⁸ Nenge teke NeHalang iua none nge te riria singina lo, non nem mai hit mule singinga ke rorol mule ero ol. Pe nenge teke NeHalang iua none nge te riria singina ero kura, non nem la ke terir mule singina ero ol. ¹⁹ ^lIange poinga nenge ta ririr us pe nenge ta ririr us ero, i ute pele nge palaungana ero. Ure nenge palaungana toto ngana laka; poinga nenge ta nanasia NeHalang nena hotonga mur. ²⁰ Ke imo elle pe elle atu ngamo nenge a nananas ia pe NeHalang iua imo, a nanas tau mene ke pomalalom. ²¹ Imo nenge aume manmana nge hana hel pe NeHalang iua imo, letemo meena ia ero. Pe nenge teke a hottaua kue nge mene hote imo nga ume nem pe atu mana ol, iok ananas mene kue nem. ²² ^mIange mele nenge ume manmana

---

ⁱ 7:10 Mat 5:32   ^j 7:15 Rom 14:19   ^k 7:16 1Pi 3:1   ^l 7:19 Rom 2:25; Kal 5:6; 6:15
^m 7:22 Plm 16; 1Pi 2:16

nge hana hel pe NeHalang iua i ke at luluch nge Kristus, lohote ke Kritus nena non nenge mene mule. Pomalam mana nge mele nenge ume nge hana hel ero. Nga etue nenge NeHalang iua i ke at luluch nge Kristus, mele nem lohote sapele ke Kristus nena non nenge umume nge I. ²³NeHalang mene mule imo nga uru nge palaungana toto. Ke pomalam a longo taua hana hel ke aume mule nge iri ero ol. ²⁴Titik mur pe liliuk mur, atu luluch mana nge NeHalang pe a nanas mene atu ngamo nenge iua imo ia ke pomalam mana.

Helenga Nenga Hehei Pe Hana Nenge Telei Ero

²⁵Iok, imo ahas at nge iau pe ara heke hehei pe hana nenge telei ero aria helenga. Non Soke nena helenga unne langa nem ero pe lape e hele hote letek tuanin ngana mur lange imo. Pe lape letemo manmanna nga lek helenga iange NeHalang letena ia iau ke ulolo. ²⁶Heueu nei ure meena ngana mur halang te lohote. Ke pomalam urana nge imo hehei pe hana nenge alei ero atu ke pomalam mana ol. ²⁷Imo nenge alei lo alei hel lola, pe imo nenge alei ero kura alei ero ol. ²⁸Pe nenge teke o tango lem hei ke olei, o poia poinga poreke ngana e nga nem ero la. Pe nenge teke hei malolong e lei, i poia poinga poreke ngana e ero pule. Iau e teke epoi ele imo nga ure meena ngana mur nenge lohote ke kokoes manmana nge hehei pe hana nenge te lechlei.

²⁹Titik mur ure nenge e teke e heleia ngana koi nei; Etue hetala ngana heroi toto lo. Ke pomalam nga etue unne nenge tu nei ol, imo nenge alei letemo langa poinga nenga leinga ero. Letemo tu mana ke pomanga iri nenge telei ero. ³⁰Ke pomalam mana nge iri nenge te tangtang pe iri nenge te iechech pe iri nenge te olol ure. Iri nenge te tangtang leteria poi ke mange iri nenge te tang ero pe iri nenge te iechech leteria poi ke mange iri nenge te iech ero pe iri nenge te olol ure, leteria poi ke mange iri nenge reria ure ero. ³¹Pe iri nenge te popoia aria ume nga ure nemur nga ich nei leteria poi ke mange hana nenge muteria taua ure mur nga ich ero. Iange ta eteia ke ich nei lala nga het nganngana lo.

³²Iau e teke letemo una rara nga ute hel ero. None nenge lei ero letena tu mana nga Non Soke ana ume. Pe letena una ngana nga nenge teke poia Non Soke letena ke iech. ³³Pe non nenge lei letena unaia ure nemur nga ich nei, iange teke poia nehei letena ke iech. ³⁴Ke pomalam ure nai te taktele helia i. Pe hei nenge lei ero pe hei malolong nenge lei ero toto, leteria una nga poinga nenge te tung tote singiria pe operia lange Non Soke iange te teke te poia Non Soke letena ke iech. Pe hei nenge lei, letena una ia ure nemur nga ich nei iange teke poia ene ke letena iech.

³⁵E heleia helenga nei iange e teke e halaua imo. Lemek ero nge etal heke ure meena ngana lange imo. E teke e halaua imo ke a nanasia poinga nge pengpeng pe mutemo taua Non Soke nga ure lochloch.

³⁶Pe nenge teke none lemene ke leia hei malolong mera ngana e pe amnei nga letena nge popoia poinga nenge urana ero lange hei neu, iok, la ke iri nai telei hel mana ol. Ute pele nge poreke nga nem ero. ³⁷Pe nenge teke none nauele singina lemene ngana mur ke nek pe i sipona letena haka ke teke lei ero, poinga nem urana. ³⁸Ke pomalam none nenge leia nehei malolong ngana e poia poinga nge urana. Pe none nenge tu mana pe leia heie ero, poia poinga nenge urana toto.

³⁹Hei nenge lei urana nge tu luluch mana nge ene ke nek. Pe nenge teke ene mete, ute pele poi ele i nge lei haka mule ero. Pe nenge teke lei haka mule, leia none nenge letena manmanna nge Non Soke. ⁴⁰Nga letek e teke hei nem lape mene iechinga palaungana nga nenge teke tu mana pe lei haka mule ero ol. Pe e eteia ke NeHalang Opene tunge lete matana ngana nei at nge iau.

Ngaunga Nenge Te Kalongia Lala Nge Aetapuna Mur

8 ¹Iok, nga lemo alalaha a onteia iau nga ngaunga nenge te kalongia lala nge aetapuna mur. Ita lochloch ta eteia ure nei lo. Pe letera matana ngana mur poia ita ke tatal heke totote ita nge mele hel. ²Iri nenge te teke te etei toto lape te eteia ute pele ero. ³Pe mele nenge mutena tau tote NeHalang lape mene lete matana ngana nge NeHalang.

⁴Tok, nga poinga nenge te ngaua ngaunga nenge te kalongia lala nge aetapuna mur: Ita lochloch ta eteia ke NeHalang elle mana pe itoro mana tu ke maulul pe aetapuna pele tu ke maulul nga ich nei ero toto. ⁵Hana halang te hetue ure hel nga tapa pe nga ich ke te teke non soke pe nehalang ia iri. Pe ure nemur iri Non Soke pe iri NeHalang ero toto. ⁶Ita ara Soke NeHalang elle mana, ngana laka Temere NeHalang itoro. Non elle mana nenge ala hote ure lochloch pe nena hana mur toto ita. Pe ara Non Soke laka Iesus Kristus i toro mana. NeHalang ala hote ure lochloch iange huna nge I mana pe ta mene maulinga ke koko nge I.

⁷Pe hulua halang te eteia nei ero. Iange te nanas tau tote aetapuna mur pe leteria mallaha kenek ero nga etue nenge te ngaua huros nenge te kalongia lala nge aetapuna mur. Pe te amneia ke te poia poinga poreke ngana. ⁸Pe ngaunga nenge ta ngaua poia ita ke tala rochroi nge NeHalang ero. Pe pule ta ngaua pe poia ita ke ta urana nga NeHalang matana ero pe nenge teke ta ngaua ero poia ita ke ta poreke nga NeHalang matana ero.

⁹Pe a nauala ke nek iange lape lemo poinga nenge angau pulut mene ngaunga nemur, helosio ia iri nenge leteria manmanna ngana kino mana ke te losio teu mule nga poinga poreke ngana. ¹⁰Nenge teke mele

° 7:39 Rom 7:2-3 P 8:1 Ume 15:29 ¶ 8:2 Kal 6:3 † 8:4 Deu 4:39; 6:4; Kal 4:8

§ 8:6 Epe 4:5, 6 † 8:9 Rom 14:13-15; Kal 5:13

nenge letena manmanna ngana kino mana, naue iong nge o ngaungau nga hatanga nenge aetapuna mur, lape mele nem letena haka ke ngaua huros nenge te kalongia lange aetapuna mur pule. ¹¹⁻¹²“Ke letem matana ngana nem heporeke Iesus nena none nenge letena manmanna ngana kino mana. Iange iong opoia i ke amnei teu ke nek nga utar nenge poreke pe utar nenge urana ero ol. Pe mele nem Kristus mete ke mene mule i ke ulolo. Ke poinga nenge o poia poinga poreke ngana lange tim e ke pomam, o poia poinga poreke ngana lange Kristus ke ulolo. ¹³”Ke nenge teke e ngaua ngaunga e pe e heporeke Non Soke nena none ke losio teu mule nga poinga poreke ngana, lape e ngau mule huros ero ol. Pomalam lape e poia tik e ke losio mule ero.

Hekulkulonga Paulus Iech Nge Mene Uruna Ero Nga Nena Ume

9 ¹“Tau Non Soke nena hekulkulonga, pe ute pele nge poiele iau nge e umeia nena ume ero. E naue ara Non Soke Iesus nga matak ke ulolo? Pe lek ume nei laka nenge poia imo ke a lohohot ke nena hana mur imo nem. ²“Mele hel te teke iau hekulkulonga e ero pe imo a eteia ke iau hekulkulonga e, iange lek ume nganangana lohohot pe tal apena pe penna nge imo ke ulolo.

³Nenge teke hana tetue iau nga helenga lape e hele ala ak ke mai koi, ⁴“Pomerei nge imem nai Parnapas nenge moume ke mo halaua imo? NeHalang hekerkereng ia imem ke mo poia ume nei, pe pomerei nenge a nau at nge imem nga ngaunga pe ech unne ero? ⁵Non Soke titina mur pe hekulkulonga mur pe Petrus te mene hehei nenge leteria manmanna ke te leia iri. Pe pomerei nge imem mai? Imem, toinge mo mene lememe hehei mur ke tei luluch nge imem nga ume nei iange NeHalang hekerkereng ia imem ke mange iri pule. ⁶Eh, imo letemo ma ke merei? A teke iau pe Parnapas lape mo tango rara ume ke moume ke mo halaua imem nga motu ngamem?

⁷Palinga hel ana hana mur te olol iri siporia aria ngaunga ero. Amo tei nenge tue ume e pe ngaua ngaunga e nga ume nem ero? Mele nenge nauele kolok mur lape pip hote kolok heheina siuria eina pe inia pule. ⁸Helenga nei lohohot nga ita non letera matana ngana mana ero. Hotonga heleia ke elle mana ke pomai. ⁹“Ke Hotonga nenge Moses hele ke teke; “Nga etue nenge kolok i hakaka nga uit nganangana ke poi hotote paena mur, atom ele hanna ero.” Pomerei nenge NeHalang poia helenga nei, letena ia kau kolok neu mau? ¹⁰“NeHalang letena ia ita ke ngana laka nenge poia helenga nem. Ke mele nenge tutua pe nenge lululu, nga leteria nge teu te eteia ke lape te mene ngaunga nga reria ume nenge te

u 8:11 Rom 14:15, 20 v 8:13 Rom 14:21 w 9:1 Ume 22:17-18; 26:16; 1Ko 15:8-9
x 9:2 2Ko 3:2-3 y 9:4 Luk 10:8 z 9:9 Deu 25:4; 1Ti 5:18 a 9:10 2Ti 2:6

poia. ¹¹ ^bUre nenge palaungana toto ngana koi nei; Imem motue ngaunga tutuna nenga Opepengpeng nga letemo ke haka. Pe singira ana ure nenge a kalongia at nge imem i ure nenge kino mana. ¹² ^cMele hel te loloch urelu nge imo ke ulolo pe pomerei nge imem? Lemem kerkerenga palaungana toto nge iri pe heo ngana nge mo loloch urelu nge imo pule ma?

Pe urelu nenge toinge mo lolochia nge imo ngana koi mo mene ero. Iange mo teke hehei pe hana tera hit tote Kristus nena helenga. Ke pomalam mo chumele mene ure meena ngana pe mopoia poinga nem ero. ¹³ ^dImo a eteia ke iri nenge te umume nga NeHalang nena tunginga ana pele te menmene aria ngaunga nga NeHalang nena tunginga ana pele. Pe iri nenge te popoi tunginga nga tunginga ana hatanga te mene huros unne nga tunginga nem. ¹⁴ ^eKe pomalam mana Non Soke talue ke teke iri nenge te haliu hotote helenga urana toto ngana, te mene halaunga nga reria ume nem pule.

¹⁵ Non Soke talue helenga ke pomam pe iau e mene halaunga unne e ero toto. Pe heueu nenge ehas ia alalaha nei, e tang haka halaunga nge imo ero. E teke e mete tala mukam iange lemek ero nge mele ua toto ia iechinga nenge tunge iau. E iech toto iange e mene uruk unne nge mele pele ero. ¹⁶ ^fIau e haliu hotote helenga urana toto ngana pe e heto haka iau ia ero. Iange NeHalang henonou hote iau ke e poia ume nem, pe nenge teke e poia ume nem ero lape NeHalang nau urume iau nga hoena. ¹⁷ Nenge teke e haliu hote helenga urana toto ngana nga iau sipok lemek ngak lape e mene uruk ia. Pe nei NeHalang i sipona henonou hote iau nga ume nei. ¹⁸ Pe lape e mene uruk utar nga ume nei? Uruk toto laka lom nenge; E iech mana nge e haliu hote helenga urana toto ngana lange hehei pe hana pe e long heke uruk ero. Lemek ero nge e mene ute nge hehei pe hana nga ume nenge e haliu hotote helenga urana toto ngana.

Paulus Ume Ke Halaua Hehei Pe Hana Lochloch

¹⁹ Iau non pele nena non iau ero pe eume nge mele pele ero pule. Iau sipok e talue iau ke eume nge hulua lochloch. Iange e teke e heole hana halang ke te nanasia Kristus. ²⁰ ^gNga etue nenge etu luluch nge Iuta mur e nanas taua reria poinga mur iange e teke e heole hana halang nge iri. Iri te nanasia hotonga nenge Moses pe iau ero. Pe e nanas mene iri iange e teke e heolole iri. ²¹ Pe nga etue nenge etu luluch nge iri nenge te nanasia hotonga nenge Moses ero, e nanasia reria poinga mur pule iange e teke e heole hana lomonmona ngana mur pule. Iau e nanasia Kristus nena hotonga pe e hile hote NeHalang nena hotonga ero. ²² ^hPe nge iri nenge

^b 9:11 Rom 15:27   ^c 9:12 Ume 20:34; 2Ko 11:9   ^d 9:13 Deu 18:1-3   ^e 9:14 Mat 10:10; Kal 6:6   ^f 9:16 Jer 20:9   ^g 9:20 Ume 21:20-26   ^h 9:22 2Ko 11:29

leteria manmanna ngana kerkereng ero, etu luluch nge iri pe epoi ke pomange iri pule. Pe eume ke kerkereng toto ke e nanasia reria poinga mur lochloch iange e teke e heole hana halang nge iri. ²³E poia ure nemur nenge e helele ia nei iange e teke Iesus nena helenga urana toto ngana song ke langa kileng lochlolch. Pomalam iau lape e mene petanga unne pule nga petanga nenge lohohot nga helenga urana toto ngana nei.

Ta Song Ke Kerkereng Ke Ta Mene Tunginga

²⁴Imo a eteia ke songinga ana hana mur nenge te songsong iri halang pe elle mana nge iri lape mene tunginga. Pomalam a song ke kerkereng pule ke a mene tunginga pule.

²⁵Iri nenge te teke te koko teu nga hesalanginga nemur tela ke te mene hengetoro kerkereng ngana. Tepoi ke pomau iange te teke te mene tunginga. Pe tunginga nenge te mene nem lape tu ke etue choro mana pe ita ta teke ta poia ke ta mene tunginga nenge tu ke koko. ²⁶Ke pomalam e song ke kerkereng pe e song ke pengpeng mana kela het nga songinga hetala ngana. Pe pule epal ke pomanga non nenge penna chapar rara ero. ²⁷E palia mautuk pe e hekerkereng ia singik ke e haliu hote helenga urana toto ngana lange hehei pe hana pe e eulo hot tote. Ke pomalam nga hoena lape e mene lek tunginga.

A Heto Heke Aetapuna Mur Ero

10 ¹Titik mur pe liliuk mur, e teke letemo la mule nga ure nenge lohohot nge rera tete mur nge nike nenge te nanasia Moses. Iri tei luluch nga ulu pe ulu nem nauele iri ke nek pe te tamo tele nga ruach remenmen ngana ke tela nga ele. ²Iri tepoi ke pomalaka nga te mene henuninga nga ulu pe ruach pe te lohohot ke Moses nena hana mur ia iri. ³Pe iri lochloch te ngaua ngaunga nenge NeHalang nena angkelo tunge lange iri. ⁴Pe iri lochloch te inia ech nenge NeHalang nena angkelo tunge lange iri nenge lele hot nga um. Pe um nem heilang ia Kristus nge tu luluch nge iri. ⁵Pe ero. Halang nge iri, NeHalang iech nga reria poinga mur ero. Ke pomalam hemete iri ke koluria masio parai mana nga ich sana lomona.

⁶Pe ure nenge lohohot nge iri nem teke heneue ita nenge ta teke ta popoi poinga poreke ngana. ⁷A heto heke aetapuna mur ero. Pe apoi ke pomange hana hel nge iri nemur ero. Iange NeHalang nena helenga nenge tehas sue ke ulolo, hele ke teke, "Hehei pe hana teare sio ke te ngau pe tein pe te lohohaka ke tehas rara." ⁸Ke hehei pe hana nemur hel te

i 9:25 Pil 3:14; 2Ti 2:4-5; 4:7-8 j 9:27 Rom 8:13; 13:14 k 10:1 Exo 13:21-22; 14:22-29

l 10:3 Exo 16:35 m 10:4 Exo 17:6; Num 20:11 n 10:5 Num 14:29-30

o 10:6 Num 11:4, 34; 1Ko 10:11 p 10:7 Exo 32:6 q 10:8 Num 25:1-9

poia poinga nenge te salau rara pe NeHalang hemete iri. Pe nga etue elle mana iri 23,000 te mete lochloch. Ke pomalam a nanasia poinga nenge iri te poia neu ero. ⁹Pe a ollaka hote Non Soke nga lemo poinga poreke ngana ana tuangachol ero. Iange hel nge iri te poia poinga nem pe ilimo mur tehun lapue iri. ¹⁰Pe letemo inin pe a ngungunu ia NeHalang ero iange hehei pe hana nemur, hel nge iri tepoi ke pomam pe angkelo nenge hunun, hun lapue iri.

¹¹Ure nemur te lohot nge iri ke heneue ita. Pe masio nga NeHalang nena alalaha nenge tehas sue ke ulolo ke hetore ita lochloch ngana, iange ta tutu nga etue hetala ngana mur lo.

¹²Ke imo nenge letemo tuanin ke a teke ames ke kerkereng nga letemo manmanna ngana lo, a nauala amo ke nek ol, ma lape a losio pule.

¹³Nenge teke ure meena ngana lohot nge imo a eteia ke ure nem lohot tala nge hehei pe hana lo. Pe NeHalang i non nenge hele ke manmanna pe nanas pengpeng ia nena helenga. Pomalam lape poia ure meena ngana nemur ke te heporeke tote imo ero. I lape henonoua iong nga kue nenge halaua iong ke omes ke kerkereng ke o takisia ure meena ngana nem.

Ahul Rumemo Ia Aetapuna Mur Pe A Nanasia NeHalang

¹⁴Ke pomalam titik pe liliuk mur, ahul rumemo ia aetapuna mur. ¹⁵E hele lange imo iange letemo matana lo ke imo sipomo a amnei teu ke nek toto nga lek helenga.

¹⁶Nga etue nenge ta hele urana pe tain nga eulinga nga ngaunga nenge Non Soke, ta lohot ke ita elle mana nga Kristus eina. Pe nga etue nenge ta ngaua ngaunga nenge ta reke, ta lohot ke ita elle mana nga Kristus mirana. ¹⁷Ita halang toto pe ngaunga elle mana. Pe ta lohot ke ita elle mana iange ta ngaua ngaunga elle nem mana.

¹⁸Letemo metene Israel mur. Iri te hetalaulau pe te ngaungaua ngaunga nenge te popoi tunginga ia lala nge NeHalang pule. ¹⁹Iau mai e helele ia utar toto mai? Ngana kai ngaunga nenge te kalongia lala nge aetapuna mur mai? Eh, e helele ia kai aetapuna mur mai? ²⁰Ure nenge e helele ia ngana koi nei; Utar nenge hana nenge te eteia NeHalang ero te popoi tunginga ia nga reria hatanga, te poia lange NeHalang ero. Te poia la laka nge uneinei mur pe iau lemek ero nge atal teu luluche imo lange uneinei mur. ²¹Nenge teke ain nga Non Soke ana eulinga lo, ain nga aetapuna mur aria eulinga ero ol. Pe nenge teke a ngau nga hatanga nenge Non Soke lo, a ngau nga hatanga nenge aetapuna mur ero ol. ²²Ita ta teke ta helete inin ia Non Soke laka nga poinga nenge pomam. Ia kikiria toto ke mange i kai?

^r 10:9 Num 21:5-6   ^s 10:10 Num 16:41-49   ^t 10:16 Mat 26:26-28   ^u 10:17 Rom 12:5

^v 10:18 Lev 7:6   ^w 10:19 1Ko 8:4   ^x 10:20 Deu 32:17; Hem 9:20   ^y 10:21 2Ko 6:15-16

^z 10:22 Deu 32:21

Ta Heto Heke NeHalang Ene Ke Kokoes

^{23 a} “Ita nakura nge ta poia ure lochloch.” Nei manmanna pe e hele lange imo, ure lochloch ngana te urana ero. “Ita nakura nge ta poia ure lochloch.” Pe ure lochloch ngana te halaua ita ero. ^{24 b}Ke pomalam letemia mele hel ke o halaua iri pule. Letem tu mana nge iong toro ero.

²⁵Huros nenge te ololia nga ingala matana o mene pe o ngau pulut mene. Pe letem una ia onteinga nemur nenge pomai ero; “Huros nei at langai pe tepoi utar ana ia?” ^{26 c}Iange NeHalang nena helenga nenge tehas sue ke ulolo, hele ke teke, “Ich pe ure lochloch ngana nenge tetu nga ich NeHalang nena ure mur ia iri.”

²⁷Nenge teke mele hel nenge leteria manmanna ero, te iua iong kela o ngau luluch nge iri, o ngau pulut mene utar nenge te tunge lange iong. Pe ngaunga nem at ngana pe ana ume nge merei o ontei rara ia ero. ^{28 d}Pe nenge teke mele hele lange imo ke teke, “Ngaunga nem te kalongia lange aetapuna mur lo.” Nga etue nenge o longe ke pomau o ngaua ngaunga nem ero ol. Iange e teke letemia mele nenge hele lala nge iong nem, ke i pule eteia ke ngaua ngaunga nem ero. ²⁹Iau e heleia a amnei teu ngamo nga ure nenge urana pe poreke ero. E helele ia kou mele neu amnei teu ngana. Iau nakuk nge e ngau pulut mana pe mele pele poi ele iau nga lemek ngak ero. ^{30 e}Nenge teke e hele urana lange NeHalang nga ngaunga nenge e ngaua, pomerei nenge mele pele hele poreke iau nga ngaunga nenge e heto haka NeHalang ia?

^{31 f}Ke imo pule a heto heke NeHalang nga ure lochloch ngana nenge a popoia. Ngaunga nenge a ngaua pe utar nenge a inia, a heto heke NeHalang ia. ^{32 g}Pe atu ke nek mana, ma lape a heporeke Iuta mur pe hana lomonmona mur pe hehei pe hana nga mata nenge NeHalang nga leteria manmanna ngana. ^{33 h}Apoi ke mange iau ke a halaua hehei pe hana. Iange iau letek ia iau sipok ero. Letek ke e teke e halaua hehei pe hana ke NeHalang mene mule iri.

11

^{1 i}A nanasia lek poinga iange iau e nanasia Kristus nena poinga.

Poinga Nenge Ta Hetalaulau Pe Ta Popoia

²Iau e iech toto nge imo iange letemo metene iau pe a nanasia ure lochloch nenge e hetoro sue lange imo. ^{3 j}Pe e teke a eteia ke hana lochloch aria soke laka Kristus pe hehei mur aria soke laka eria mur pe Kristus ana soke laka NeHalang. ⁴Ke nenge teke none ruchite palpalna pe hetalaulau nem pe haliu hotote NeHalang nena helenga nenge tunge

a 10:23 1Ko 6:12   b 10:24 Rom 15:1-2   c 10:26 Psa 24:1   d 10:28 1Ko 8:7   e 10:30 1Ti 4:4
f 10:31 Kol 3:17   g 10:32 Rom 14:13   h 10:33 1Ko 9:20-22   i 11:1 1Ko 4:16   j 11:3 Gen 3:16;
Epe 5:23

lala nge i, hemeia Kristus nga poinga nem. ⁵Pe hehei nenge te ruchite palpalna pe hetalaulau, nem pe haliu hotote NeHalang nena helenga nenge tunge lala nge iri, te hemeia eria mur nga poinga nem. Poinga nem elle mana ke pomange hehei nemur nenge telak sio lochloche palpalria ina pe te meia iri. ⁶Nenge teke heie ruchite palpalna ero, urana nge te here palpalna pe te laksue ke lasus. Pe nenge teke meia i nge te here palpalna pe te laksue iok, urana nge ruchite palpalna. ⁷^kPe non pele ruchite palpalna ero. Iange NeHalang umeia non nem ke nakuna pomange I pe ngana sipona tu teu nge non nem. Pe hana nakuria pe ngaria toto tu nge hehei. ⁸Iange NeHalang ume hote none nga hehei singina ero. NeHalang ume hote heie nga none singina. ⁹Pe ume hote none ke halaua heie ero. I ume hote heie ke halaua none. ¹⁰Ke pomalam urana nge heie ruchite palpalna pe haliu hote NeHalang nena helenga, poinga nem urana nga NeHalang nena angkelo mur mataria.

¹¹Oe, nem nge hehei mur. Pe nenge ita lochloch tatu ngara luluch nge Non Soke, none tu ke i toro ero pe heie tu ke i toro ero. ¹²Iange nge nike, hei nenge tengene ana lohote nga none singina, pe nga hoena hehei te hohoe hana mur ol. Pe ure nemur te lohote ke pomalam nga NeHalang lemene ngana. ¹³Imo sipomo a amnei teu langa helenga nei: Nenge teke heie ruchite palpalna ero pe hetalaulau lange NeHalang, poinga nem urana ma ero? ¹⁴Nga tanau ngara, none tuahe mule i nga palpalna ina nenge hou ke halang. ¹⁵Pe nenge heie palpalna ina hou ke halang, urana iange nena olenga haka ia. ¹⁶Amo pele tuinaunau rara ero iange imem pe NeHalang nena mata mur lochloch mo nanas mene kue nei ke pomalam mana.

Ngaunga Nenge Non Soke

(*Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20*)

¹⁷Nga lek helenga mur nenge e tung hotote nei, lape e heto haka imo ia ute pele ero toto. Iange e naue ke nga lemo poinga nenge a eukirau ke a hetalaulau, ute pele nge urana lape lohote ia ero. ¹⁸^mE teke e hele ke pomai mukam. E longe nge te teke nga etue nenge a hekirau ke a hetalaulau, alas hulu helel pe a are ke mullimo elle ero, pe iau letek manmanna unne nga helenga nem. ¹⁹Pe poinga nem lohote ke henonou hot pengpeng ia itei hel toto nenge te nanasia helenga manmanna toto ngana. ²⁰Nga etue nenge a eukirau ke a ngau, a teke ma a ngaungau ngaunga nenge Non Soke, pe i ero la. ²¹Iange nga etue nenge a ngaungau a kulala hel ero. Amo hel te hemukmuka ngaunga pe tein ke aria hauaua lo pe hel te metmete aria kura. ²²Pomerei? Lemo pele ero toto loma nge a ngau pe ain? Imo a teke a at ke a hesalang ulu mene mata nenge

^k 11:7 Gen 1:26-27   ^l 11:8-9 Gen 2:18-23   ^m 11:18 1Ko 1:10-12

NeHalang pe a hemeia iri nenge reria ure ero, ae? Lape e heleia imo ke pomerei? A teke e heto heke imo nga lemo poinga nem? Ero toto.

²³Hengetoro nenge e mene nge Non Soke, e hetore lange imo ke ulolo: Nga miliko nenge te tung heke Non Soke Iesus langa hana poreke ngana mur peria, mene ngaunga ²⁴pe hele urana lange NeHalang. Ke het pe reke pe hele, “Mirak koi nei. A mene pe a ngaua. A poia poinga nei pe letemo metentene iau.” ²⁵“Iok, te ngau ke het pe mene eulinga pe poia ke pomalam pule, pe hele, “Eik koi nei a mene pe ain ia. Eik nenge NeHalang poi nena tomunga hel heueu ngana ia. A poia poinga nei pe letemo metentene iau.” ²⁶Nenge nei luna mai koi, nga etue lochloch nenge a ngaua ngaunga nei pe ain nga eulinga nei, a hele hote Non Soke mete ngana kela het nga etue nenge at mule.

²⁷Pe mele nenge poi esalanginga mana ke ngaua ngaunga pe in nga eulinga nenge Non Soke, mele nem poi poreke Non Soke mirana pe eina ke ulolo. ²⁸Ke pomalam imo elle pe elle anau teu la mule nga letemo ke nek mukam. Ke het ol laka a ngaua ngaunga pe ain nga eulinga nem. ²⁹Iange mele nenge ngau pulut mene Non Soke mirana pe in pulut mana nga eulinga nem pe eteia luna ero, poi haka ana nge NeHalang ke ulolo. ³⁰Ke ngana laka nenge imo halang singimo haleles pe a makuk leilei pe amo hel te metmete. ³¹Pe nenge teke ita sipora ta amnei teu at mule nge ita ke nek tala mukam, nem lape NeHalang amnei teu nga rera poinga mur ero ol. ³²Pe nenge teke Non Soke amnei teu at nga rera poinga mur, urana iange i teke hetore ita ke ta erue luluch nge hehei pe hana nga ich nei ero.

³³Ke pomalam titik mur pe liliuk mur, nenge teke a eukirau ke a ngau nga ngaunga nenge Non Soke, a kulkulala hel mukam. ³⁴Pe nenge teke mele mete ana toto, ngau tala nga nena pele mukam. Iange lape a poia poinga poreke ngana pe Non Soke amnei teu langa lemo poinga nem.

Ure hel tetu kura pe nga etue nenge eat ke e lohoh nge imo, lape e hepeng hote lange imo ol.

Opepengpeng Nena Tunginga Mur

12 ¹Iok, titik mur pe liliuk mur imo a ontei iau ia tunginga mur nenga Opepengpeng pe lape e hele teu langa nem pule. Iau e teke a eteia ure nem kenek toto. ²Nge nike letemo manmanna nge Non Soke ero kura pe te mene imo kela a heto hekeke aetapuna mur nenge ngaria tuteu nge iri ero. ³Ke pomalam e teke e hemallaha hote lange imo ke pomai; Mele nenge NeHalang Opene tuteu nge i hele poreke Iesus ero. Pe pule mele nenge Opepengpeng tuteu nge i, lape hele ke teke Iesus i Non Soke.

¶ 11:25 Exo 24:6-8; Hip 8:8-13   ° 11:27 Hip 10:29   P 11:32 Hip 12:5-6
q 12:2 Hab 2:18-19   † 12:3 Ilo 4:2-3

⁴Opepengpeng nena tunginga mur iri altototo, pe Ope elle mana nem tung hote tunginga nemur. ⁵Pe kue halang nge ta poia ume lange Non Soke pe Non Soke elle mana. ⁶Pe ume kuena ngana mur halang nenge ta popoia. Pe NeHalang elle mana pe i toro mana halaulaua ita nga rera ume lochloch ngana nemur.

⁷Pe Opepengpeng henonoua kue urana ngana nge ita elle pe elle ke ta halaua Non Soke nena hana mur lochloch. ⁸Ke Opepengpeng nem halaua mele hel ke te etei tote NeHalang letena tuanin ngana mur. Pe halaua hel ke te urana toto nga leteria matana ngana nenge te hetottore hehei pe hana. ⁹Pe hel, Ope elle nem tunge leteria manmanna ngana mur. Pe iri nenge te hemasmasia haleles kina mur, Ope elle nem mana tunge tunginga nem lange iri pule. ¹⁰Pe Ope nem tunge kerkerenga lange mele hel ke te popoi merakulo. Pe mele hel te mene kerkerenga nenge te lohot ke iri hetatalonga nga Ope elle nem mana. Pe mele hel leteria matana nga nenge te longo urumrume NeHalang Opene pe ope altoto ngana mur, Ope elle nem tunge tunginga nem lange iri pule. Pe Ope elle nem tunge tunginga nenge mele hel leteria matana nga nenge te heleia mele hel reria helenga. Pe Ope elle nem tunge lete matana ngana lange mele hel ke te hele urumrume helenga nemur luria. ¹¹Ke Opepengpeng elle nem nena ume mur koi nei. Pe tunge ume nemur lange mele elle pe elle nga lemene ngana.

Kristus Pomalaka Nga Aetana Pe Perperna Mur Ita

¹²Ke Kristus singina elle mana ke pomanga ae tana nge elle mana pe perperna mur halang. Ke ita hehei pe hana ita ae perperna mur pe tara elle mana iange tatua hot nga Kristus singina. ¹³Hel nge ita iri luta pe hel iri hana lomonmona ngana mur pe hel te umume nge hana hel pe hel te ume nge hana hel ero. Pe ita lochloch ta mene henuninga nga Opepengpeng elle mana nenge NeHalang tunge ke tu teu nge ita.

¹⁴Ke ita non singira ana lala elle mana ero, singira ana lala pe lala. ¹⁵Nenge teke mele apena hele ke teke, "Iau perim iau ero, pomalam etu luluch nga singim ero." Pomerei mele neu apena tu luluch nga singina kura ma ero? ¹⁶Pe nenge teke talngana hele ke teke, "Iau matam iau ero, pomalam etu luluch nga singim ero." Pomerei? Mele neu talngana tu luluch nga singina kura ma ero? ¹⁷Nenge teke matara rongo heke singira lochloch, lape ta longo ke merei? Pe nenge teke talngara rongo heke singira lochloch, lape tasaka ure inangana ke merei? ¹⁸Nga NeHalang lemene ngana tal teua utarra nemur elle pe elle at nga singira ke rorol. ¹⁹Nenge teke singira lochloch te lohot ke apera itoro mana, lape singira ero pe aperia i toro mana tu. ²⁰Ke singira unne nemur iri lochloch tetal hote singira ke elle pe rorol.

^s 12:4 Rom 12:6   ^t 12:11 1Ko 7:7   ^u 12:12 1Ko 10:17   ^v 12:13 Kal 3:28

²¹ Poinga nei lohot nge mele ero kura nenge matana hele langa penna ke teke, “Lemek ero iong.” Pe palpalna hele langa apena ke teke, “Lemek ero iong.” ²² Pe nenge teke singira unne hel nemur nenge makuk mana iri ero, lape singira tu ke nek ero. ²³ Singira unne nemur nenge ta meimei ita ia ta heron hite ke nek toto. Pe singira unne nemur nenge nakuria urana ero pe tetu kome taheo ele pe ta nauele ke nek toto. ²⁴ Pe singira unne nemur nenge tetu mallaha ta nauele ke nek ke pomau ero. Pe NeHalang ume hote singira pe tal luluche ana lala mur ke elle. Pe heto hote singira unne nemur nenge te talkomkome aria ume. ²⁵ Ke pomalam singira unne es keke hot ke i toro ero, iri lochloch tetu ke elle ke te halau hel pe te ume ke elle. ²⁶ Ke nenge teke singira unne amneia melmelenga, ta amneia melmelenga nem nga singira lochloch. Pe nenge teke te heto heke singira unne, ta amneia iechinga nga singira lochloch.

²⁷ ^wKe imo NeHalang nena hana mur, Kristus singina laka imo. Pe imo elle pe elle Kristus singina unne ia. ²⁸ ^xNeHalang tal hot tele hana hel nga mata nenge i ke iri hekulkulonga ke het pe hetatalonga mur ke het pe hetoronga mur. Pe tal hote hel pule nenge te hele pe urelu lohot manmana, pe nenge te hemasmas pe nenge te halaulaua hehei pe hana pe nenge te nauele ume kuena ngana mur pe nenge te eteia helenga kuena ngana mur. ²⁹ NeHalang tal hote ita lochloch ke ita hekulkulonga ero pe ita lochloch ke ita hetatalonga ero pe ita lochloch ke ita hetoronga ero pe ita lochloch ke ita hana nenge ta popoi merakulo ero. ³⁰ Pe tal hote ita lochloch ke ita hana nenge te hemasmas ero pe ita lochloch ke ita hana nenge te eteia helenga kuena ngana mur ero pe ita lochloch ke ita hana nenge te hele urumrume helenga luria mur ero. ³¹ ^yImo mutemo tau totote tunginga papalauna mur.

Pe ana kue toto nenge lape e henonou imo ia ngana koi nei: Mutemo taua pekgamo mur.

Mutenga I Ure Nenge Palaungana Toto

13 ¹ Nenge teke e heleia helenga kuena ngana e pe angkelo mur reria helenga pe mutek taua hehei pe hana ero, lape halik palalas ulu mana ke pomalaka nga hario alngana. ² ^zPe nenge teke e mene tunginga nenge lete matana ngana ana pe nenge e hetatatalo pe e eteia ure talkomkome ngana mur nge NeHalang, pe nenge teke e mene tunginga nenge lete manmanna ngana ana nenge heloloune hengene mur pe mutek taua hehei pe hana ero, lape epoi ke pomanga alolap nenge te saua nga sausaunga. ³ Nenge teke e tung lochloche lek ure mur lange iri nenge reria ure ero pe pule e tung teu mene singik ke te makia nga oan pe mutek taua hehei pe hana ero, lape e mene ute pele nge urana ero.

^w 12:27 Rom 12:5   ^x 12:28 Epe 4:11-12   ^y 12:31 1Ko 14:1   ^z 13:2 Mat 17:20

⁴Mele nenge mutena tautaua hehei pe hana, tu ke nek manmana pe poi ke urana mana pe memeleia mele hel reria ure ero pe palut laka rara ero pe heto heke i sipona ero. ⁵Ngana tano manmana pe na polo tana ero pe letena inin ke ueiuei ero pe letena heke poinga poreke ngana nenge te poia lange i ero. ⁶^aPe pule mele nenge mutena taua hehei pe hana, iech ele tote helenga manmanna ngana pe poinga poreke ngana iech ele ero toto. ⁷^bPe takisia ure meena ngana mur lochloch pe rahite letena manmanna ngana pe mes ke kerkereng ke takisia melmelenga mur pe kulele NeHalang ke halaua i.

⁸Ke mutenga hetala ngana ero toto. Pe helenga hetatalonga nenge at nge NeHalang lape het pe helenga kuena ngana mur nenge hehei pe hana te helele ia lape tehet pule pe lete matana ngana nenge hehei pe hana te menmene lape tehet pule. ⁹Iange ita letera matana ngana unne sune mana pe pule ta mene lochloche helenga hetatalonga ero. ¹⁰Pe nga etue nenge ure manmanna toto ngana at, unne sune nenge ta menmene iri nem lape tehet lochloch. ¹¹Ana helenga laka nenge; Nga iau kino ngak e hele ngak pe e amnei teu ngak nga ure mur pe letek tuanin ngak pomange aina kinkino ngana. Pe nga etue nenge iau palaungana ol e hile hote poinga nenge aina kinkino ngana ke lasus sapele. ¹²Heueu nei tanau piriuriu mene NeHalang ke pomanga ute hel nge hussu asa mana nga silonga pe nga hoena lape ta naue i ke mallaha toto ol. Heueu nei ta etei par manmana pe nga hoena lape ta etei lochloche ol. Lape ta etei lochloche ke pomange I nge etei lochloche ita.

¹³^cPe ure mol nenge tetu ke kokoes ngaria koi nei; lete manmanna ngana pe kukul alanga pe mutenga. Pe ure nenge palaungana toto nge iri mol, ngana laka mutenga.

Tunginga Mur Nenga Opepengpeng Nenge Palaungana Toto

14 ¹^dIok, aume ke kerkereng toto ke a mene poinga nenge mutemo taua hehei pe hana. Urana nge a mene tunginga mur nenge at nga Opepengpeng. Pe tunginga nenge palaungana toto ngana laka nenge hetatalonga. ²Pe mele nenge mene tunginga nenge helele ia helenga kuena ngana mur, hele lala nge hehei pe hana ero, hele lala nge NeHalang. Iange helenga nenge helele ia iri nem i helenga talkomkome ngana mur nenge at nga Opepengpeng pe hulua te eteia luna ero. ³Pe iri nenge te hetatalo hotote NeHalang nena helenga, te halaua hehei pe hana pe te hekerkereng ia leteria manmanna ngana pe te poia leteria ke ma ke nek. ⁴Iri nenge te helele ia helenga kuena ngana mur te hekerkereng mulmule iri siporia. Pe iri nenge te hetatalo hotote NeHalang nena helenga te hekerkereng ia hehei pe hana lochloch, nga mata nenge

^a 13:6 Rom 12:9   ^b 13:7 1Pi 4:8   ^c 13:13 1Te 1:3   ^d 14:1 1Ko 12:31; 14:39

NeHalang nga leteria manmanna ngana mur. ⁵Iau mutek ke e teke toinge amene tunginga nenge a helele ia helenga kuena ngana mur. Pe mutek toto ke e teke amene tunginga nenge a hetatalo hotote NeHalang nena helenga. Nem i ure palaungana iange lape halau tote hehei pe hana. Pe nenge teke a helele ia helenga kuena ngana mur, urana nge a hele hote helenga nemur luria. Ke pomalam lape halaua hehei pe hana lochloch nga mata nenge NeHalang.

⁶Titik mur pe lihluk mur, nenge teke eat nge imo pe e hele ia helenga kuena ngana hel pe e hele hote luna lange imo ero, lape e halaua imo ke merei? Nenge teke e hele lange imo nga helenga nenge NeHalang tunge at nge iau pe e tunge lete matana ngana lange imo, pe e poia helenga hetatalonga pe e hetore imo nga helenga nemur luria, lape e halaua imo ke nek. ⁷Ure nemur nenge ngaria te tuteu nge iri ero ke pomanga iu pe hario, tepoi ke pomalam pule. Nenge teke elle alngana altoto pe e alngana altoto lape ta nanasia tei ke tatul heke peunga kanna? ⁸Pe nenge teke ngalum paena alngana ke nek ero, lape hana te lohaka ke tela nga hunelinga ma ero? ⁹Imo pule apoi ke pomalam. Nenge teke a heleia helenga e nge altoto lange mele, mele nem lape eteia helenga nem luna ke merei? Lem helenga nem lape hesil sio mana paiam.

¹⁰I manmanna ke helenga altoto ngana mur halang tetu nga ich nei. Pe helenga lochloch ngana nem luria pule la. ¹¹Pe nenge teke mele heleia helenga e pe e eteia luna ero, nakuna pomanga i nena nga kileng e pe iau lek nga kileng e. ¹²Ke imo apoi ke pomalam mana iange a teke amene tote tunginga nemur nga Opepengpeng. Pe urana nge a mene tunginga nenge halau tote mata nenge NeHalang.

Utar Nenge Ta Poia Pe Ta Heleia Helenga Altoto Ngana

¹³Ke pomalam mele nenge teke hele nga helenga altoto ngana, urana nge hetalaulau pe onteia NeHalang nga tunginga, tunginga nenge halaua i ke hemallaha hote helenga nem luna. ¹⁴Iange nenge teke e hetalaulau nga helenga nenge altoto, opek hetalaulau pe letek tuanin ngana tu nga hetalaulaunga nem ero. ¹⁵Ke lape epoi ke pomerei? Iau e teke e hetalaulau nga opek pe e hetalaulau nga letek tuanin ngana pule. Pe e teke e peupeu nga opek pe e peupeu nga letek tuaninin ngana pule. ¹⁶Ke nenge teke mele hel tetu luluch nge iong pe te esia iong nge o heto hekeke NeHalang nga opem mana, iri lape te hele ke merei? Lape te hele ke, “Oe Manmanna.”? Pa nem ero iange te eteia utar nenge o helele ia ero. ¹⁷I manmanna ke lem hetalaulaunga nenge opoia lange NeHalang urana, pe hetalaulaunga nem hekerkereng ia mele hel nenge tetu luluch nge iong leteria ero.

¹⁸Poinga nenge ta helele ia helenga altoto ngana i urana. Iau e popoia ke halang lo pe e hele urana toto lange NeHalang nga nem. ¹⁹Pe nga etue

nenge hehei pe hana nga mata nenge NeHalang te heukirau, e teke e hele nga helenga nenge te eteia ke e hetore iri. E hele ngak ia nem urana toto nga nenge ehele nga helenga altoto ngana nemur.

²⁰eTitik mur pe liliuk mur, letemo tuanin ngana poi ke mange aina kinkino ngana ero. Letemo tuanin ngana poi ke mange hehei pe hana nenge te mera lo. Pe urana nge apoi ke manga mamau mur nenge te popoia poinga poreke ngana mur ero. ²¹fNeHalang nena helenga nenge tehas sue ke ulolo hele ke teke,

“Lape e poia hana lomonmona ngana mur
nenge reria helenga altoto ke te hele lange hana nemur,
pe hana nemur lape te longo taua iau ero toto.”

²²Ke helenga altoto ngana nemur tepoi ke manga lala nenge heilangia NeHalang nena kerkerenga palaungana lange iri nenge leteria manmanna ero. Pe helenga hetatalonga halaua iri nenge leteria manmanna. ²³gKe nenge teke hehei pe hana nga mata nenge NeHalang te heukirau pe te helele nga helenga altoto ngana mur, pe iri nenge te eteia ero pe iri nenge leteria mamanna ero tei teu pe lape te hele ke teke, “Imo nge lape amo hauhaua iam!” ²⁴hPe nenge teke a hetatalo hotote NeHalang nena helenga nemur, nenge tunge lala nge imo pe iri nenge leteria manmanna ero tei teu, lape lemo helenga nemur tua tote leteria nga reria poinga poreke ngana mur. ²⁵Pe leteria tuanin ngana mur nenge tetal komkome lape te hele hote nga mallaha. Pe lape te tualou sio pe te heto heke NeHalang pe te hele ke te teke, “Manmanna toto ke NeHalang tu luchluch nge imo!”

Ume Nemur Nenge Ta Hetalaulau Pe Tapoia

²⁶iTitik mur pe liliuk mur, ure nenge e teke e helele ia ngana koi nei: Nga etue nenge a eukirau ke a hetalaulau, mele mene peunga pe mele hetottoro pe mele hele hotote NeHalang nena helenga nenge tunge lala nge i, pe mele helele ia helenga altoto ngana pe mele hele hotote luna mur. A poia ure lochloch ngana nei ke a hekerkereng ia mata nenge NeHalang. ²⁷Nga nenge a hele nga helenga nenge altoto amo mol mana te hele. Elle hele ke het pe nai ngana ke het pe mol ngana pe het sapele. Pe mele e pule nge hele urume helenga nemur luria. ²⁸Pe nenge teke mele e nge hele urumrume helenga mur luria ero, iok, mele nenge teke helele nem reng mana pe hele mana lala nge NeHalang nga letena ol.

²⁹jPe hetatalonga iri nai ma mol mana te hele pe imo lochloch a longo teu langa reria helenga tang ngana ke nek. ³⁰Pe nenge teke NeHalang nena helenga lohote nge mele nenge kilkila nga lamam, i nenge helele

e 14:20 Epe 4:14 f 14:21 Isa 28:11-12 g 14:23 Ume 2:13 h 14:24 Ioa 16:8
i 14:26 1Ko 12:8-10 j 14:29 1Te 5:21

nem reng mukam. ³¹A nanasia poinga nei ke imo elle pe elle a hele hote NeHalang nena helenga. Pomalam lape hehei pe hana te eteia pe hekerkereng ia iri. ³²Hetatalonga mur te haliu hotote NeHalang nena helenga pe te hele ke het nga iri siporia lemeria ngana mana. ³³Iange NeHalang i non nenge hepiriu elele ure mur ero. Pomalam lemene ke teke tatu ke nek pe letera pulu ala nga ute e ero.

Nga etue nenge hehei pe hana nga mata nenge NeHalang te eukirau ke teole haria, ³⁴hehei iri muka ia helenga e ero. Iri teare ke tereng mana ke pomanga luta mur reria hotonga hele ngana. ³⁵Pe nenge te teke te etei teu langa ute, tela mule nga reria pele ol laka te ontei hotote eria mur ol. Ke heo ngana toto nge heie hele nga etue nenge iri mata nenge NeHalang te hekirau iange lape hemei mule i.

³⁶Lape NeHalang nena helenga huna nge imo pe imo nge a tung hote iam ae? Pe lape helenga nem la nge mele hel ero pe lohota mana nge imo, manmanna kai? ³⁷Mele nenge teke i hetatalonga pe mene lete matana ngana nga Opepengpeng, urana nge heleia pule ke teke ure nemur nenge ehas ia lala nge imo nei, Non Soke nena hotonga mur ia iri. ³⁸Pe nenge teke lemene ero ia, iok a longo taua i ero.

³⁹Ke pomalam titik mur pe liliuk mur, a hetatalo hote NeHalang nena helenga nenge tunge lala nge imo ke kerkereng. Pe aheo ele imo nge a hele nga helenga altoto ngana mur ero. ⁴⁰A poia ure lochloch ngana ke urana pe a nanasia ke pengpeng.

Kristus Maul Haka Mule Ngana

15 ¹Iok titik mur pe liliuk mur, e teke letemo metene helenga urana toto ngana nenge e haliu hote lange imo ke a mene pe letemo manmanna ngana mes ke kerkereng ia ke ulolo. ²Ke nenge teke a rahite helenga urana toto ngana nenge e haliu hote lange imo ke kerkereng, lape NeHalang mene mule imo. Pe nenge teke letemo manmanna ia ero lape helenga urana toto ngana nem halaua imo ero toto.

³⁻⁴^mHelenga nenge e mene i helenga nenge palaungana toto pe e heleia lange imo lo. Ana helenga koi nei:

“Kristus mete ke sau rera poinga poreke ngana mur ke te lasus toto.

Tealo hite I pe ma ke etuene mol nga polo

pe nga etue mol ngana maul haka mule.

Pe nem pete tote NeHalang nena helenga nenge te hassue ke ulolo.”

⁵Pe hetei hote i lange Petrus, ke het pe hetei hote i lange hekulkulonga analoch pe nai nem. ⁶Ke het hetei hote i lange nena hana

^k 14:34 1Ko 11:3; 1Ti 2:12 ^l 14:37 1Io 4:6 ^m 15:3-4 Isa 53:5-12; Mat 12:40; Ume 2:24-32 ⁿ 15:5 Mat 28:16-17; Luk 24:34

mur lochloch nenge leteria manmanna nge i ke te esia i ke hele nga etue elle mana. Hana nemur aria sisalanga ele haka toto nga nenge iri ana non kina lime iri lime (500). Hana nemur hel te mete lo pe halang tetu ke te maulul kura. ⁷Pe hetei hote i lange leims pule ke het pe nge hekulkulonga ana hana mur lochloch. ⁸Pe nga hoena toto ol hetei hote i at nge iau, pe iau epoi ke pomalaka nga mele nenge te hoho lele.

⁹E hele ke pomai iange iau e ele sio mana nge hekulkulonga mur. Pe urana nge a hetue iau ke hekulkulonga ero iange e heporeke tote hehei pe hana nga mata nenge NeHalang. ¹⁰Pe NeHalang letena ia iau ke pomalam e lohote ke iau non nenge pomai. Pe eume ke kerkereng toto nge hekulkulonga mur, ke pomalam letena poreke ngana nem hesil sio mana nge iau ero. Pe iau toro e poia ume nei ero iange NeHalang letena poreke ngana halaulaua iau nga ume nei. ¹¹Pe nenge teke e haliu hote helenga pe letemo manmanna pe hekulkulonga nemur pule te haliu hote helenga pe letemo manmanna, ute pele nga nem ero.

Tamaul Haka Ngara Nga Metenga

¹²Imem mo haliu ke mo teke NeHalang hemaui heke mule Kristus nga metenga pe pomerei amo hel te teke iri nenge te mete lape te maul haka mule ero? ¹³Iok, nenge teke pomam, pomerei nge Kristus? Lape maul haka nga metenga ero pule? ¹⁴Ke nenge teke Kristus maul haka mule ero, lememe hetgetoro mur lape hesil sio mana pe letemo manmanna ngana nem lape luna ero. ¹⁵Pe pule nakuna nenge imem mo pallaklaka mana ia helenga nenge mo teke NeHalang hemaui heke Kristus. Iange nenge teke manmanna ke iri nenge te mete te maul haka mule nga metenga ero, iok NeHalang hemaui heke mule Kristus ero. ¹⁶Ke nenge teke iri nenge te mete te maul haka mule nga metenga ero Kristus lape maul haka ero pule. ¹⁷Pe nenge teke NeHalang hemaui heke mule Kristus ero, letemo manmanna ngana mur luria ero pe lemo poinga poreke ngana mur tetu kura. ¹⁸Pe pule iri nenge leteria manmanna nge Kristus pe te mete, te erue mana ke te lasus. ¹⁹Pe nenge teke letera manmanna nge Kristus nga tatu ngara nei mana, pe e ero ol lape ta mene poreke tote nge hehei pe hana lochloch nga ich.

²⁰Pe i manmanna toto ke NeHalang hemaui heke Kristus nga metenga ke helue kue nge iri nenge te mete nge lape te maul haka pule.

Iesus I Mukaia Maulinga

²¹sKe none helue kue nenga metenga ke lohote nge hehei pe hana ke pomalam none pule helue kue nenga ta maul haka mule ngara ke lohote nge

° 15:7 Ume 1:3-4   P 15:8 Ume 9:3-6   ¶ 15:9 Epe 3:8; 1Ti 1:15   † 15:10 2Ko 11:23

§ 15:21 Rom 5:12

hehei pe hana. ²²Metenga at nge ita lochloch nge Antam. Ke pomalam ta maul haka mule ngara at nge Kristus. ²³Pe mele elle pe elle kulele ana etue nenge lape maul haka muleia. Kristus helue kue lo pe nga at mule ngana, iri nenge te nanasia i lape te maul haka pule. ²⁴Ol pe etue nei hetala ngana lape lohote ol: Nenge Kristus lape hekou sue hotonga papalau ngana mur pe hana nenge reria kerkerenga halang pe ope nga tapa sana reria kerkerenga mur. Hekou sue iri ke het pe tung heke naungaala ana ume langa NeHalang penna. ²⁵Iange Kristus i naungaala ana non nenge nauele kileng. Pe nauele kileng ke la het nga etue nenge hekou sue nena ngarang mur lochloch pe tal sue iri nga apena ene. ²⁶Pe Kristus nena ngarang nenge lape hekou sue nga hoena, ngana laka metenga. ²⁷NeHalang nena helenga nenge tehas sue ke ulolo hele ke pomai, “Tal sue ure lochloch ngana nga apena ene.” Nei mallaha ke NeHalang tuteu luluch nga ure nemur nenge tal sue iri nga Kristus apena ene nem ero. ²⁸Iange Kristus lape nauele ure lochloch ngana nenge NeHalang tal sue nga apena ene. Ke het pe Tuna Kristus lape tal sio mule i nge NeHalang nenge tal susue ure nemur nga apena ene nem. Ke NeHalang lape nauele ure lochloch ol.

²⁹Iok, a longo at nga nei: Iri nenge te mete lo hana hel te mene muria ke te henune iri. Pomalam iri nenge te mete nem lape te mene maulinga. Pe nenge teke manmanna ke iri nenge te mete te maul haka mule nga metenga ero, pomerei nenge hana nemur te poia poinga nei? ³⁰Anau at nge imem pule. Imem mo matau metenga ero pe mo rahite ume nei ke kerkereng. Pe nenge teke helenga nem manmanna pomerei nenge mopoi ke mai? ³¹Titik mur pe liliuk mur, e hele ke manmanna toto lange imo. Nga etue lochloch e kulala mana metenga. Pe e iech toto iange imo a nanansia ara Non Soke Iesus Kristus pomalam e poia helenga nei. ³²Iau pe hana nenge tepoi ke manga ur hinolo mur nge Epesus, mo hunel ia helenga nem pe lape halaua iau nga letek manmanna ngana ke merei, nenge teke iri nenge te mete lape te maul haka mule ero? Lape tapoi mana ke pomanga helenga nenge hele ke teke,

“Ta ngau pe tain nike

iange nge rou ta mete.”

³³A nauala amo kenek iange lape mele hel te channanga ia imo. Pe atu luluch nge hana porekreke ngana mur ero iange hana nenge pomam te he porekreke rera poinga urana ngana mur. ³⁴Letemo matana ke nek mule pe a hile lemo poinga poreke ngana mur. Pe amo hel nge imo te eteia NeHalang ero toto, ameia imo nga nei ero kai?

Singi Nenge Lohaka Mule Nga Metenga

³⁵Iok, nenge teke amo hel nge imo te ontei ke te teke, “Iri nenge te mete lape te maul haka ke pomerei? Pe lape singiria lohote ke pomerei?”

---

^t 15:23 1Te 4:16; Hem 20:5   ^u 15:25 Mat 22:44   ^v 15:26 Hem 20:14   ^w 15:27 Psa 8:6
^x 15:30 Rom 8:36   ^y 15:32 Isa 22:13

^{36z}Opoi ke manga hauaua ero! Nenge teke otua sue ngaunga tutuna nenge maulul nga ich i lape mete. Pe nenge teke otua sue nenge mete i lape matana hot pe haka. ³⁷Pe ure nenge otue nem i ngaunga tutuna mana nenge pomanga kon pe raes nganangana pe otue tana rorol ngana ero. Pe nga hoena te haka pe te lohohot ke pomanga kon pe raes ol. ³⁸Pe NeHalang tunge ngaunga tutuna nemur singiria ke pomanga tal ngana ia. Pe ngaunga tutuna nemur nenge altoto NeHalang talue ke iri elle pe elle singiria altoto. ³⁹Ke ure nemur nenge singiria, iri lochloch ke nakuria elle ero. Ita non singira altoto pe huros mur singiria altoto pe ngie mur singiria altoto pe ruo mur singiria altoto. ⁴⁰Ure hel tetu nga tapa pe hel tetu nga ich. Nemur nga tapa singiria ana hemalmalinga elle mana pe altoto nge iri nemur nga ich. Pe nemur nga ich singiria ana hemalmalinga elle mana pe altoto nge iri nemur nga tapa. ⁴¹Chaia matana ana hemalmalinga altoto nga teio ana hemalmalinga. Pe itoch mur aria hemalmalinga altoto pe itoch elle pe elle aria hemalmalinga altoto nge pekngaria mur.

⁴²Ke iri nenge te mete pe te maul haka mule lape tepoi ke pomalam pule. Mele mete pe tealo hite iange singina tu ke koko ero pe singina nenge maul haka mule ia lape tu ke koko. ^{43a}Pe tealo hite singina iange punich ulu pe nakuna poreke pe singina nenge maul haka mule ia nakuna urana pe kerkereng. ⁴⁴Ke singina nenge tealo hite nem i ich ana mana pe singina nenge maul haka mule ia i tapa ana ure ia iange i ope mana.

^{45b}Ke pomalam NeHalang nena helenga nenge te hassue ke ulolo hele ke teke, “Antam nenge lohohot tala tungana pomange ita nga ich nei.” Pe Antam nenge lohohot rume, at nga Opepengpeng pe i Ope nenge tunge maulinga. ⁴⁶(Ke anaue lo?) Singi nenge Ope ana lohohot tala ero. Singi nenge ich nei ana lohohot tala ke het pe singi nenge Ope ana. ⁴⁷Antam nenge lohohot tala, tepip hote i nga melete nenga ich nei pe Antam nenge lohohot rume at nga tapa. ⁴⁸Ke pomalam iri nenge reria nga ich tepoi ke mange i nenge at nga ich, pe iri nenge reria nga tapa tepoi ke mange i nenge at nga tapa. ⁴⁹Pe ita tatu ke pomange non nenge at nga ich nei ke pomalam mana lape nga hoena tatu ke pomange non nenge at nga tapa.

⁵⁰Titik mur pe liliuk mur, e teke e hele ke mai koi; Singira pe eira lape te teu langa NeHalang nena naualanga pe nekinga ero, iange singi nenge ich nei ana tu ke koko ero. ^{51-52c}A longo kenek nga helenga talkomkome ngana nei: Ita lochloch ngana lape ta mete ero iange nga etue nenge ngalum paena alngana, lape tahul ke ueiuei toto ke pomanga matara palun ngana. Pe iri nenge te mete lape te maul haka pe te mete mule ero

^z 15:36 Ioa 12:24   ^a 15:43 Pil 3:20-21   ^b 15:45 Gen 2:7   ^c 15:51-52 Mat 24:31; 1Te 4:15-17

ol pe ita lochloch ke tahul ke elle. ^{53 d}Iange singira nenge tu ke koko ero nei lape lohot ke i singi nenge tu ke koko. Pe singira nenge metmete nei lape lohot ke i singi nenge mete mule ero ol. ^{54 e}Ke nga etue nenge ure nem lohot ke pomam ke singira nenge tu ke koko ero nei, lohot ke i singi nenge tu ke koko, lape NeHalang nena helenga nenge te hassue ke ulolo hot ke manmanna sapele nenge hele ke teke, “NeHalang hekou sue metenga ke het toto.”

^{55 f} “Metenga! Kikim ngam tu langai?”

Pe lem kerkerenga nenge melmelenga ana ngai?”

^{56 g}Metenga mene nena kerkerenga nenge melmelenga nga poinga poreke ngana pe poinga poreke ngana nena kerkerenga lohot nga hotonga. ⁵⁷Pe ta hele urana toto lange NeHalang nga ara Non Soke Iesus Kristus kikina ngana. Nge Kristus mana NeHalang hekerkereng ia ita ke ta hekousue poinga nenga metenga.

⁵⁸Ke pomalam titik mur pe liliuk mur, ames ke kerkereng ke ute pele heloiloi ia imo ero. Kokoes a tung teu tote imo langa Non Soke ana ume, iange a etia ke lemo ume nenge Non Soke nem lape hesil sio mana ero.

Tunginga Nenge Halaua NeHalang Nena Hana Mur

16 ^{1 h}Iok, e teke e hele teu langa um tutuna nenge lape a takiraua pe apoi tunginga ia ke a halaua NeHalang nena hana mur. Urana nge a nanasia ke pomanga e hele ngakia lange iri mata nenge Kalasia. ²Nenge e hele ke e teke; Nga Sante kokoes imo elle pe elle a mene lemo umtutuna unne hel nenge a hottau ususia pe atal lele hote unne ke ma ke tatalo alala nike. Pomalam nga etue nenge eat lape a song ke a tango rara mule lemo umtutuna nenge halaunga ana ero ol. ³Pe a henonou hote hana hel ke te mene lemo halaunga ana umtutuna nem lange Ierusalem. Pomalam nga etue nenge eat lape ehas ia alalaha nenge hele urume iri pe e kulosia iri ke tela. ⁴Pe nenge teke urana nge iau ela pule, iok iri lape tei luluch nge iau.

Paulus Nena Henininga Mur

^{5 i}Pe e teke ei tele tuele kina nenge Mesatonnia mukam ke het ol laka, ela e lohot ke enau toto imo ol. ^{6 j}Pe lape etu ke mala pol luluch nge imo mukam. Lape nga lukunna ana etue. Ke het pe imo lape a halaua iau ke ela nga kileng e pule nenge e teke ela ia. ⁷Lemek ero nge ela ke ueiuei pe etu luluch nge imo ke etue choro mana. E teke etu luluch nge imo ke mala pol, pe nem lohot mana nga Non Soke lemene ngana. ⁸Pe e teke etu nge Epesus ke etue

d 15:53 2Ko 5:4 e 15:54 Isa 25:8 f 15:55 Hos 13:14 g 15:56 Rom 7:13

h 16:1 Rom 15:25-26; 2Ko 8:1-9 i 16:5 Ume 19:21 j 16:6 Rom 15:24

k 16:9 Ume 19:8-10; 2Ko 2:12

nenga Pentikos het mukam. ⁹^kIange kue chach lo nenge lape e poia ume palaungana pe esei heke hana nenge te teke tepoi elele iau nga ume nei ero.

¹⁰^lPe nenge teke Timoti sauhot nge imo along teua i ke tululuch nge imo pe a poia i ke nek, iange i umume ia Non Soke ana ume ke mange iau. ¹¹^mPe amoe nau sio mene i ke pomanga non pulut ngana pele ero. A nekia i ke letena masio ke nek pe a halaua i nga nena inga ke at mule nge iau; iange iau pe NeHalang nena hana mur mo kulelele i.

¹²ⁿPe tira Apolos, kokoes e hele ke kerkereng toto lala nge i ke la luluch nge titira mur hel pule ke la tenau toto imo. Pe i lemene ero nge lohaka heueu nei, pe nga hoena nenge teke kileng urana lape lohaka pe lange imo ol.

Helenga Hel Pule

¹³Atu pe a nauala manmana pe ames ke kerkereng nga letemo manmanna ngana pe ames ia amo seilil pe a mes ke kerkereng. ¹⁴Pe poinga nenge mutemo taua NeHalang pe hehei pe hana, a henonou hote nga lemo ume mur lochloch nenge a popoia.

¹⁵^oTitik mur pe liliuk mur, a eteia ke iri lochloch ngana nenga mata nenge Stepanus, iri tala nga tuele kina nenge Akaia nge te hulua leteria pe te ume ke te halaulaua NeHalang nena hana mur. Pe e teke e hele ke kerkereng toto lange imo ke ¹⁶a nansia hana nenge pomai reria poinga pe iri lochloch ngana nenge te halaua iri ke te poia ume nei. ¹⁷Iau e iech nge Stepanus pe Potunatus pe Akaikus nge te mene mullimo pe teat ke te halaua iau nga lek ume. ¹⁸Iau letek urana toto nge iri ke pomange imo nge letemo urana nge iri pule. Ke urana nge a heto heke hana nenge pomai.

Helenga Hetala Ngana Mur

¹⁹^pIri mata nenga tuele kina nge Eisia te teke reria iechinga palaungana lange imo. Pe Akuila pe Prisila pe iri mata nenge te eukiraaurau nga reria pele, te teke reria iechinga palaungana lange imo nga Non Soke ene. ²⁰Pe NeHalang nena hana mur lochloch nga lamai, te teke reria iechinga lange imo pule. Pe a sisa perimo nge imo elle pe elle nga poinga nenge ita NeHalang nena hana mur ta popoia.

²¹Iau sipok e hassia helenga nei nga perik: Lek iechinga palaungana lange imo. Iau Paulus.

²²^qMele nenge mutena taua Non Soke ero lape mene maulinga ero toto. *Maranata* – Ara Non Soke at.

²³E hetalaulau ke Non Soke Iesus letena poreke ia imo.

²⁴Pe mutek taua imo lochloch iange Iesus Kristus kale tele ita ke ita elle mana. (Ngana laka lom!)

^k 16:9 Ume 19:8-10; 2Ko 2:12 ^l 16:10 1Ko 4:17 ^m 16:11 1Ti 4:12 ⁿ 16:12 1Ko 3:6
^o 16:15 1Ko 1:16 ^p 16:19 Ume 18:2, 18, 26 ^q 16:22 Kal 1:8-9; Hem 22:20